

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1951

ANDRA KAMMAREN

Nr 15

21—24 april.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 21 april.

Interpellation av herr Dickson ang. utbildningen av det värnpliktiga befälet	3
--	---

Tisdagen den 24 april.

Svar på frågor av:

Herr Gustafsson i Borås ang. vidtagande av hjälpåtgärder med anledning av de översvämmingar, som orsakas av årets vårflod ..	8
Herr von Seth i samma ämne	12
Herr Henriksson ang. genomförandet av riks försäkringsanstaltens omorganisation	13

Svar på interpellationer av:

Herr Hjalmarson ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården	14
Herr Birke ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar	28
Herr Pettersson i Dahl ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.	40

Lördagen den 21 april.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens II kammare.

Då jag på grund av långvarig sjukdom blivit så nedsatt att jag ej kan fullgöra mina åligganden som riksdagsman anhåller jag härmed om befrielse från mitt riksdagsmannaupdrag.

Saltsjöbaden den 20 april 1951.

Herman Engström.

Denna avsägelse blev av kammaren godkänd.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till Riksdagen.

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om befrielse från uppdraget att vara ledamot av riksdagsbibliotekets styrelse.

Stockholm den 18 april 1951.

Frans Severin.

Kammaren godkände för sin del den gjorda avsägelsen samt beslöt, att val av styrelseledamot i den avgångnes ställe skulle i vederbörlig ordning verkställas.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande på bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionen nr 606 av herr *Henriksson*; samt till behandling av lagutskott motionen nr 607 av herrar *Larsson* i Karlstad och *Nolin*.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial nr 94.

§ 6.

Interpellation ang. utbildningen av det värnpliktiga befälet.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **DICKSON**, som anförde: Herr talman! Under krig måste stora krav kunna ställas på befälets skicklighet, omdöme och militära kunskaper. Utan stödet av en duglig befälskår förlorar såväl manskapets mod och uppoffringsvilja som tillgången på modern vapenmateriel det mesta av sitt värde. Krigsmaktens operationsduglighet står eller faller med befälets kvalitet.

Det fast anställda befälet inom vår krigsmakt torde motsvara högt ställda krav; på armésidan utgöres emellertid befälet i krigsorganisationen till alldeles övervägande del av *värnpliktigt* befäl, och många fråga sig i denna tid icke helt utan oro, huruvida detta värnpliktiga befäl besitter de militära kunskaper och den rutin som krävas för att leda trupp i ett modernt krig.

Man frågar sig om systemet att helt lita på frivilligheten då det gäller för det värnpliktiga befälet att bibehålla och förkovra sin militära användbarhet är tillförlitligt. Centralförbundet för befälsutbildning har, särskilt med tanke på de begränsade anslag som stått

Interpellation ang. utbildningen av det värnpliktiga befälet.

till buds, genom sin verksamhet åstadkommit goda resultat, men är det uppnådda resultatet objektivt sett tillfredsställande? Har ett tillräckligt stort procenttal av det värnpliktiga befälet begagnat sig av möjligheten att genomgå militära repetitions- och kompletteringskurser? Med andra ord: Kan man eller kan man inte räkna med att vid ett krigstillfälle arméns krigsorganisation i fråga om befälets kompetens kommer att vara tillgodosedd på tillfredsställande sätt?

Mot bakgrunden av bl. a. de frågeställningar som nyss redovisats är det som jag härmed anhåller om andra kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta dessa frågor:

1) Är det statsrådets uppfattning att det värnpliktiga befälet som helhet med nu tillämpat utbildningssystem visar sig förvärva och vidmakthålla den militära kompetens som kräves för att i krig på ett tillfredsställande sätt fylla förelagda uppgifter?

2) Överväger statsrådet, om så ej är förhållandet, modifikationer eller ändringar i detta system, syftande till att nå längre i fråga om det värnpliktiga befälets genomsnittliga militära användbarhet än man hittills lyckats göra?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Koningen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk skatteersättning till kommunerna i anledning av ortsavdragsreformen m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

från statsutskottet:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1951/52 till bidrag till driften av centrala verkstadsskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till utförande av strandskydd på ön Ven;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående en av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1950 vid dess trettio-tredje sammanträde antagen rekommendation;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till anskaffande av viss utrustning m. m. till vanförestalterna i Göteborg och Hälsingborg;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 m. m.;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om vissa anslag för budgetåret 1951/52 till regeringsrätten;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till fängvårdsanstalterna; och

nr 135, i anledning av Kungl Maj:ts proposition angående provisorisk skatteersättning till kommunerna i anledning av ortsavdragsreformen m. m., såvitt propositionen avser grunder för provisorisk skatteersättning till kommunerna i anledning av ortsavdragsreformen m. m.;

från första lagutskottet:

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för avlönande av präster m. m.; och

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5, 7 och 11 §§ förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent, m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

§ 8.

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående vissa ändringar i reglementet för riksgäldskontoret, m. m.

Denna anmälan bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges avslutning till en konvention rörande privilegier och immunitet för Förenta Nationernas fackorgan;

statsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under sjätte

huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till fria resor för barn m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag å sjätte huvudtiteln m. m.;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till vissa handelshamnar;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 89, i anledning av väckta motioner om rätt för justitieråd och regeringsråd att med sin tjänst förena vissa skiljemannauppdrag;

nr 90, i anledning av väckta motioner om viss ändring i avlöningsbestäm-

melserna för civila befattningshavare, som åtnjuta tjänstledighet för fullgörande av viss militär tjänstgöring;

nr 91, i anledning av väckt motion angående rätt för statstjänstemän, som innehaft anställning hos Förenta Nationerna eller övriga mellanstatliga samarbetsorgan, att vid återinträde i statstjänst få tillgodoräkna anställningstiden som tjänstår i fråga om lönetur och pension;

nr 92, i anledning av väckta motioner om rätt till uppskjuten livränta för befattningshavare, som dömts till avsättning eller på grund av tjänstefel skilts från tjänsten före år 1935;

nr 93, i anledning av väckt motion om pensionsrätt för vissa kvinnliga f. d. befattningshavare, som på grund av giftermål avgått från statstjänst;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till bidrag till sjukkasor m. m.;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till Finansdepartementet: Avlöningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt tillägg å vissa från handelsflottans pensionsanstalt utgående pensioner;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörelsekapital åt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet;

nr 102, i anledning av väckt motion om årlig livränta åt värnpliktige K. Å. E. Jacobsson; och

nr 103, i anledning av väckt motion om understöd åt arbetaren J. A. Forsberg;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfrihet för utrustning, som inkommer såsom gåva till vetenskapliga institutioner, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 32, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till stöd åt den svenska fruktodlingen;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 3 mom. och 4 § 2 mom. förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen m. m.; och

nr 36, i anledning av väckta motioner om restitution av skatt å bensin, som förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer, m. m.

bankoutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner angående avveckling av s. k. clearingkassor m. m.; och

nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad lönegradsplacering för de hos kamrarna anställda postvaktmästarna;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner om beredande av vidgade möjligheter att vid krig eller krigsfara ingripa mot verksamhet, som hotar rikets yttre eller inre säkerhet; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en den 2 februari 1951 avslutad överenskommelse mellan Konungariket Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland angående förlängning av prioritetsfrister på det industriella rättsskyddets område, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om uppskov med ikraftträdande av nattarbetsförbudet;

nr 22, i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor; och

nr 23, i anledning av väckta motioner om förslag till 1951 års riksdag i syfte att genomföra reformen med fria läkemedel;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av svinjukdomar, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstväng för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 6 § lagen om rätt till fiske;

nr 8, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 3 § lagen om rätt till fiske; och

nr 9, i anledning av väckta motioner

om åtgärder för tryggande av fiskerätt åt befolkningen i Norrland;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, såvitt propositionen avser jordbruksärenden;

nr 10, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garantipris å bruna bönor av 1951 års skörd;

nr 11, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 12, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för vissa tomtupplåtelse i staden Kiruna; och

nr 13, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1950/51 jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 14, över motion angående utredning om lämpligaste formen för en förenkling av kommunernas finansstatistik; och

nr 15, över motion om vissa åtgärder i abortförebyggande syfte.

§ 10.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 205, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Canada för undvikande av dubbelbeskattning samt fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning i fråga om inkomstskatter tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 11.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

Svar på frågor ang. vidtagande av hjälpåtgärder med anledning av de översvämningar, som orsakas av årets vårflod.

nr 608, av fru *Gärde Widemar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 170, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 609, av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 192, angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen m. m.; och

nr 610, av herr *Lundberg m. fl.*, lika-

ledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 192.

Dessa motioner bordlades.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.06 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 24 april.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande april.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att fröken Gerda Höjer på grund av akut tonsillit med feber är arbetsoförmögen tiden 23/4—27/4 1951 intygas härmed.

Stockholm den 23/4 1951.

Gösta von Reis.

§ 3.

Svar på frågor ang. vidtagande av hjälpåtgärder med anledning av de översvämningar, som orsakas av årets vårflod.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **MOSSBERG**, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Herr Gustafsson i Borås har frågat mig, vilka åtgärder som förberedas för att bistå dem, som drabbas hårdast av de stora

översvämningarna, som orsakas av årets vårflod.

Herr von Seth har till chefen för socialdepartementet riktat en fråga av följande innehåll: Vilka åtgärder har herr statsrådet för avsikt att vidtaga för att minska de ekonomiska förluster, som drabba befolkningen i de av den ovanligt starka vårfloden mest utsatta trakterna?

Frågorna torde böra besvaras i ett sammanhang. Chefen för socialdepartementet har därför bett mig svara även på herr von Seths fråga.

För dagen kan jag inte säga mer än att av de underhandsuppgifter, som jag inhämtat från landshövdingarna i de av översvämningarna mest berörda länen, synes det vara svårt att nu bedöma skadornas omfattning. Någon riktig bild av läget kan man icke få förrän vattnet sjunkit undan.

Jag kan därför icke nu yttra mig om huruvida några speciella hjälpåtgärder kunna bli påkallade.

Jag förutsätter emellertid, att länsstyrelserna även i fortsättningen följa utvecklingen med uppmärksamhet och i den mån skadegörelse skulle uppkom-

Svar på frågor ang. vidtagande av hjälpåtgärder med anledning av de översvämningar, som orsakas av årets vårflood.

ma av sådan omfattning, att ekonomiska hjälpåtgärder från statens sida i ömmande fall anses böra ifrågakomma, till Kungl. Maj:t avgiva redogörelser och förslag i ämnet.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Borås: Herr talman! Jag vill allra först till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet uttala mitt tack för att min fråga så snabbt besvarades.

Den översvämning som de sista veckorna hemsökt stora områden av södra Sverige har varit av sådan omfattning att man med all rätt använt ordet katastrof. Säkert ha många, såväl enskilda människor som företag, med det allra största intresse sett fram emot vad statsrådet skulle ha att säga angående de hjälp- och stödåtgärder, som kunna tänkas bli vidtagna av statsmakterna. Även om svaret är kort vågar jag — om jag har fattat det rätt — tolka det så att statsmakterna äro positivt inställda till saken och att de, när förhållandena klarnat, äro villiga att vidtaga de hjälpåtgärder som kunna tänkas bli påkallade, utan att några absoluta löften här ha givits.

Det skulle väl betraktas som både felaktigt och onödigt att här ens försöka att ge en uttömmande bild av de omfattande skador som åstadkommits genom översvämningarna. En sådan redogörelse är omöjlig att få fram förrän avrinningen är över och läget klart kan överblickas. Men de preliminära uppgifter som lämnas från skilda håll säga dock en hel del.

Enbart i Ås socken utanför Värnamo ligga cirka 1 000 tunnland av den bördigaste åkerjorden under vatten, vilket innebär att en tredjedel av den odlade arealen förvandlats till sjö. Befolkningen har överrumplats av denna jätteflood, och gårdarna ha måst tillfälligtvis övergivas sedan man i prämar evakuerat kreaturen.

En annan gård befann sig plötsligt två kilometer från fastlandet, och militär från Eksjö måste hjälpa till att rädda hundratals nötkreatur, som stodo i meterdjupt vatten i ladugårdarna. Flooden kom med sådan våldsamt, att man ej hann med att bortföra redskap och maskiner, som nu stå under vatten och hotas med förstörelse.

I Mörlunda socken ha 3 000 tunnland bördig åkerjord legat under vatten och göra väl till stor del så än, och inte mindre än cirka 6 000 tunnland uppges ha översvämmats. Vattenståndet på åkrarna uppges på vissa håll vara 2—3 meter. Många lantbrukare stå undrande, huruvida vattnet kommer att rinna undan så att vårsådd över huvud taget kan ske. Då man får veta i vad mån arealerna varit besädda och skadorna på fastigheter, trädgårdar och inventarier samt industrier fastställts, torde man komma upp i ganska höga belopp.

Floderna Lagan, Nissan, Ätran och Viskan ha farit lika förhärjande fram som Emån. Den förlust som jordbrukare göra i form av direktförlust på höstsådden är ju inte den enda, utan den kompletteras av att vattnet lakar ur näringsämnen ur myllan plus det faktum — och ett ganska allvarligt sådant — att en hel del matjord förts bort av vattenmassorna.

Katastrofen i Emådalen bör i hög grad aktualisera det s. k. invallningsprojektet av Emån, ett projekt som ligger färdigt på papperet och som utfört skulle ha förhindrat den nuvarande katastrofen. Invallningen beräknas stoppa för en påfrestning av drygt 200 kubikmeter i sekunden. Den nuvarande översvämningen har gått upp till cirka 190 kubikmeter i sekunden. Då projektet ligger färdigt och enligt uppgifter är kostnadsberäknat till 3 miljoner kronor, bör den nu inträffade över-

Svar på frågor ang. vidtagande av hjälpåtgärder med anledning av de översvämningar, som orsakas av årets vårflod.

svämningen bli en allvarlig stöt framåt till att söka förekomma ett återupprepande.

Bland städer och samhällen ha Värnamo och Borås varit bland dem som hårdast drabbats av vårfloden. Även Nissan har härjat svårt. Det kan i fallet Nissan räcka med att erinra om hur det var i Smålandsstenar den 17 denna månad. Där var vattenståndet 3,40 meter över det normala, och ångsågen och snickerifabriken voro helt omflutna. Vad berör Värnamo skall jag gå förbi och lämna detta till herr von Seth, som känner förhållandena på ort och ställe. Men om Borås skall jag säga ett par ord.

I Borås steg vattnet i Viskan så på en vecka, att staden blev delad i ett öst- och ett västblock. Man anser att översvämningen är den våldsammaste i stadens historia, och man räknar med att det skall dröja månader innan skadegörelsen undanröjts. Den snabba snösmältningen plus starka regn kommo den grunda Viskan att stiga över alla bräddar. Den 14 april steg vattnet med 70 cm på två timmar, och fabrikscheferna hade intet annat val än att inställa driften.

Den ena bron efter den andra över än måste stängas och 14 gator avlysas från trafik. Strandgatan, den mest utsatta, räknas bli öppen för trafik om en månad. På en gata — Älgårdsvägen — kunna familjerna än i dag lägga till med båt vid fönsterkarmen för att söka bärga flytande möbler.

Om jordbrukarna, som förut påpekats, tillfogats stora förluster, så gäller detta även dem som i städer och samhällen ha fastigheter, i vilka vattnet gått upp. Antalet av dessa torde inte vara litet. Källargolv måste gutas om, golv och trossbottnar måste rivas upp och göras nya, enär eljest allt kan fördärras av mögel och svamp. Detta drar så stora kostnader att det vore orimligt att ägaren ensam skulle få ta stöten. Situationen är exceptionell, och

även om den yttersta sparsamhet med statens medel är nödvändig, kan det till alla delar försvaras att staten här hjälper dem som förlorat så mycket, somliga allt vad de äga. Det kommer även att inge en känsla av trygghet och säkerhet för alla samhällsmedlemmar om frågan om statshjälp behandlas med tillbörlig skyndsamhet. Man bör här inte bara, synes det mig, stanna och se på de ekonomiska förlusterna. Även ur psykologisk synpunkt pressas många av dessa människor till bristningsgränsen, när de måste se sina hem helt eller delvis förstörda av vattnet. Det vore inte så underligt om en del vore färdiga att resignera, då de fått se att på några dagar eller timmar allt det slogs sönder, som de i strävsamhet byggt upp i årtal.

Ett konkret fall kan vara värt att nämna som belysande exempel. En ung trädgårdsmästare har fått hela sin anläggning förstörd. Förra året övertog han på arrende en handelsträdgård, där han nedlade alla sparpengar han hade jämte ett lånat kapital. Han är en arbetsam och duktig karl, det vitsordet har han av alla. Nu är han fullständigt ruinerad. Växthusen äro fulla av vatten till ett djup av cirka en meter. Någon eldning kan ej äga rum, vilket har fått till följd att alla växter bli förstörda. Han hade även gjort en del planteringar i drivbänkar ute, men allt är bortspolat, och han gör en förlust av, lågt räknat, cirka 20 000 kronor. Får han ingen hjälp, har han ingen möjlighet att börja om igen. En privat insamling har satts i gång, men det förslår ju inte så långt.

Detsamma kan sägas om en 40-årig kvarnägare. Han är gift och har tre barn i åldern 16, 14 och 6 år. Sedan lång tid utlärd mjölnare övertog han förra året genom köp Viskafors kvarn för ett pris av 35 000 kronor, vartill kommo maskiner för 15 000. I köpet ingingo även en mindre såg samt en

Svar på frågor ang. vidtagande av hjälpåtgärder med anledning av de översvämningar, som orsakas av årets vårflood.

bostadsfastighet. Han satte in sina sparade slantar och har ett lån i Svenska Handelsbanken på 35 000 kronor mot inteckning och borgen av anförvanter. Såväl i bostad som kvarn står vattnet nu så högt att allt arbete är omöjligt. För att han åter skall kunna bebo huset fordras nya golv och nya trossbottnar samt alla de reparationer detta medför. Byggmästaren har beräknat att det lågt räknat kommer att draga en kostnad av 6 000 kronor. Dessutom är det fara värt att grunden tagit skada, vilket kan fastslås först då vattnet sjunkit undan. Ägaren har måst lämna hus och hem och bor nu hos vänliga människor men är helt utan inkomst under den tid som detta förhållande råder.

De människor som så drabbats av denna naturkatastrof ha inte haft möjlighet att söka skydd genom försäkringar mot ekonomisk ruin. Försäkringsexperterna ge det beskedet, att sådana försäkringar helt enkelt inte finnas. S. k. vattenskadeförsäkring avser endast — som termen lyder — oberäknad utströmning från vattenledning, d. v. s. skador vållade av ledningsbrott eller öppna kranar. I försäkringsbestämmelserna säges klart ifrån, att regnflöden och översvämningar inte inräknas. Mot de driftavbrott som drabbat ett stort antal stora och små industrier finnas heller inga försäkringar. Avbrottsförsäkring gäller endast då stoppet föranletts av antingen brand- eller mekanisk maskinskada som primärorsak.

För olyckor som ligga denna nära har förut lämnats statshjälp. Jag tänker på sandstormarna i Skåne, trombskadorna i Västbo och framför allt Surtekatastrofen. Den senare är ju oss alla friskt i minne, och jag behöver inte nämna att den snabba och effektiva hjälp som statsmakterna då gävo medförde att hela svenska folket fick ökad tilltro till att den hemsökte inte ensam skall bära bördan när dylika

ting inträffa. Det får väl anses stå utom allt tvivel att den av mig nu berörda naturkatastrofen ligger i linje med Surtekatastrofen och övriga, varför dessa få anses vara av prejudicerande karaktär.

Enligt rapport, som jag i går erhöll på begäran från drätseldirektören i Borås, synes staden återhämta sig snabbare än vad man vågat hoppas. Industriföretagen äro i stort i gång. Byggnads- och maskinskador ha visat sig vara mindre än vad man fruktat de värsta dagarna. Företagens dyrbara lager ha räddats tack vare snabba omplaceringar.

Värst synes översvämningen ha härjat i Svenljunga. Jag vill nämna några ord om detta. Särskilt firman Skandinavisk Päls har lidit stora förluster genom Ätrans översvämningar. Katastrofen kom den 13 denna månad, och vattenståndet i fabriakens lokaler steg till 110 cm, men det har i dag sjunkit till 60 cm. Driftstoppet har varit totalt sedan början, och ännu måste man ro inne i lokalerna, när vissa nödvändiga arbeten skola göras.

Jag har, herr talman, tagit upp detta särskilda fall, därför att det berör en fråga som har sitt särskilda intresse. Man synes i dessa trakter vara rätt allmänt av den uppfattningen, att Ätrans översvämningar till stor del äro onödiga och skulle kunna undvikas genom att några stycken flaskhalsar mellan Svenljunga och Axelfors breddades. Enligt uppgifter som kommit mig till handa och vilkas trovärdighet jag inte har någon anledning att betvivla hade det funnits möjligheter att behärska översvämningen. Flaskhalsarna mellan Svenljunga och Axelfors ha, menar man, inte släppt igenom mera vatten än att Ätran nedanför dem kunnat absorbera detta. Jag anser att om det förhåller sig på det sätt som jag relaterat, borde borttagandet av dessa trånga eller grunda pass vara en sak som till-

Svar på frågor ang. vidtagande av hjälpåtgärder med anledning av de översvämningar, som orsakas av årets vårflood.

kommer staten, enär enskilda företagare i ett sådant fall intet kunna uträtta. En undersökning borde göras, och kanske jag får fråga statsrådet, huruvida en sådan kan tänkas komma till stånd. Det borde väl få anses som klok ekonomi inte endast att hjälpa mot lidna förluster utan även, i den mån detta är möjligt, att företaga sådana preventiva åtgärder som göra att förluster av detta slag ej behöva ske.

Blott ytterligare ett par ord innan jag slutar. Ehuru hundra procentig lekman på området vill jag ändå föra på tal frågan om översvämningens samband med det s. k. grundvattenproblemet. Framstående kännare på området förmena att översvämningarna inte hade behövt få den katastrofala karaktär som nu skett, om vi haft förstånd och kunskap nog för att sköta våra naturtillgångar och våra marker på ett riktigt sätt. Det tillkommer inte mig att på minsta sätt diskutera denna fråga, men då expertisen på området förmenar att vad den kallar utdikningsraseriet ofta åstadkommit onödiga torrläggningar utan nämnvärd båtnad och vinst, undrar man om kulturen gått så girigt fram, att den blivit sin egen hämnare.

I en uppsats från en geolog heter det: »Vi måste lära oss att förstå att vi inte kunna tvinga vår jord och vår skog att producera hur mycket som helst. Vi måste balansera kulturskapandet så att det ger högsta möjliga avkastning utan att förlora i produktivitet. Kunna vi inte finna denna balans så släppa vi lös krafter som drabba med ödeläggelse.»

Man synes här förmena att okunnighet om de omutliga relationerna mellan kulturen och naturen till stor del är skuld till översvämningarna.

Jag vill därför, herr talman, sluta mitt anförande, som blivit alldeles för långt, med att fråga, huruvida även detta spörsmål kan tänkas bli beaktat, då man väl i alla fall så småningom måste

ta upp frågan om vad man praktiskt kan göra för att förhindra — så långt det står i mänsklig makt — sådana översvämningar som nu ödelagt så stora värden i södra Sverige.

Herr von SETH: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till inrikesministern för svaret på frågan. Visserligen hade jag riktat frågan till socialministern, men jag finner det vara förenligt med rationell ordning att svaret blivit överlämnat till samma statsråd som skulle lämna svaret på herr Gustafssons fråga.

Jag skulle för övrigt i detta sammanhang vilja säga, att även om herr Gustafsson inte hade länsypat ämnet så mycket som han gjort, anser jag att svaret på en enkel fråga bör vara klart och koncist.

När jag framställde frågan hade jag fullt klart för mig, att man inte skulle kunna överblicka skadornas omfattning, och det har också vitsordats, att vattnet inte runnit undan så att man ens tillnärmelsevis kunnat göra detta. Avsikten med min fråga var emellertid att de människor, som nu blivit hårt drabbade, jordbrukare, egnahemsägare, fastighetsägare — och inte minst en speciell trädgårdsodlare i värnamotrakten — skulle i den nöd som de kommit i få klarhet om att riksdagen hyser medkänsla med dem och att statsmakterna vilja ingripa så snart det är möjligt att bedöma skadornas omfattning och art. Av inrikesministerns svar framgår, att statsrådet är beredd att först igångsätta en utredning om skadornas omfattning och därefter, om det visar sig föreligga ömmande omständigheter, ge dessa människor den hjälp de behöva. Jag har nu av svaret fått klarhet i denna fråga, och jag ber att få tacka för detta. Jag hoppas att det kommer att bli så som jag här har sagt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på fråga ang. genomförandet av riks-försäkringsanstaltens omorganisation.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER, som yttrade: Herr talman! Herr Henriksson har till mig riktat följande enkla fråga:

Är herr statsrådet och chefen för socialdepartementet i tillfälle att lämna besked om huruvida riks-försäkringsanstaltens omorganisation skett under lämpliga former och med rimligt hänsynstagande till berörda parters berättigade intressen?

Den pågående rationaliseringen inom riks-försäkringsanstalten avser dels debiteringen av arbetsgivares försäkringsavgifter, dels ock arbetet med skadereglering jämlikt olycksfallsförsäkrings- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna. Förslag till denna omorganisation underställdes 1950 års riksdag. Förändringarna, fullt genomförda, ha beräknats medföra en nettominskning i personalbehovet med sammanlagt 92 personer. En viss övergångstid har förutsatts, och man har utgått från att jämkningar och justeringar i såväl själva organisationen som i personalbehovet kunna visa sig erforderliga allteftersom erfarenhet vinnes.

Enligt vad jag erfarit har personalminskningen skett genom successiv frivillig avgång, i den mån vederbörande skaffat sig anställning på annat håll. Endast ett tiotal uppsägningar ha skett, men veterligen har ingen av de uppsagda måst sluta utan att annan anställning erhållits.

Jag är medveten om att riks-försäkringsanstaltens personalförening riktar kritik mot såväl den nya organisationen som mot de former, vari denna förberetts och genomförts. Huruvida »omorganisationen skett under lämpliga former och med rimligt hänsynstagan-

de till alla berörda parters intressen» kan jag icke uttala mig om utan ett mera ingående studium av alla faser i ärendets handläggning än jag hittills haft tillfälle till.

Härefter anförde

Herr HENRIKSSON: Herr talman! Jag tackar herr statsrådet för svaret på min fråga. Jag skulle därtill vilja säga, att omorganisationen av riks-försäkringsanstalten har väckt en hel del uppseende. Det hela gick i positiv riktning, när man för ett par år sedan från anstaltens ledning förklarade, att här skulle det bli fråga om en rationalisering av stora mått. Jag tror inte att det är någon som har något att erinra mot sådant, även om det kan sägas att inte alltid de rationaliseringar bli bäst, som man på det sättet kungör med mycket stor skärpa och inför en mycket stor publik.

Saken har emellertid under den allra sista tiden väckt uppmärksamhet i en mera negativ riktning, när man från personalens sida och enligt min mening med stort berättigande framhållit, att det inte har skett något samråd med denna under den tid, som man har planerat eller genomfört omorganisationen. Jag finner det i hög grad anmärkningsvärt att man har gått till väga på detta sätt. Det är så mycket mera anmärkningsvärt som det skett i en tid, då man på andra håll kommit till insikt om det värde, som kan ligga i samarbete och samråd med personalen. Detta har kommit till uttryck på olika sätt, i företagsnämnder i det enskilda näringslivet och i samsarbetsorgan av olika slag på de statliga arbetsplatserna.

När det är så tycker man, att vid en omorganisation av den storleksordning, som det här varit fråga om, skulle verksledningen ha strävat efter att på ett mycket tidigt stadium taga kontakt med personalens organisationer och in-

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

formera dessa om vad som skulle komma att ske och hur man avsåg att göra det. Det måste nämligen vara alldeles uppenbart att man därigenom hade haft möjlighet att om inte helt undgå de svårigheter som följa med en omorganisation så i varje fall mildra dess konsekvenser avsevärt. Jag vill gärna vid detta tillfälle säga, att man på andra håll inom den statliga verksamheten har varit mycket angelägen om att så fort det varit fråga om någon mera betydande omorganisation kalla personalen till samråd. Jag beklagar att det inte har skett i detta fall. Skadan är skedd, och jag skall nu inte lägga sten på redan tung börda.

Jag vill emellertid sluta med att uttala min tillfredsställelse över att statsrådet avser att göra en mera vittgående undersökning än den som varit möjlig att göra under den korta tid som förflutit från det jag ställde min fråga till dess svaret på den nu lämnats. Jag hyser också den förhoppningen att denna undersökning skall leda till att man får till stånd det samråd, som borde ha ägt rum mycket tidigare mellan verksamledningen och personalen, och att man därigenom i varje fall för framtiden skall undvika att komma i sådana konflikter som man nu gjort och väcka en alldeles onödigt uppmärksamhet i en fråga av detta slag.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens till-

stånd har herr Hjalmarson till mig riktat frågan, huruvida jag skulle vilja lämna kammaren redogörelse för de åtgärder som inom vederbörande departement må vara vidtagna med anledning av riksdagens skrivelse år 1949 angående översyn av socialvården.

Herr Hjalmarson har i sin interpellation själv erinrat om det replikskifte i denna fråga, som ägde rum vid årets remissdebatt här i kammaren. Herr förste vice talmannen riktade då samma fråga till mig som interpellanten nu ställt. Jag svarade, att när socialvårdskommittén, som ju formellt ännu har uppdraget att göra en samordning av socialvården, kommit med sina sista betänkanden, tänkte jag sörja för att samordningsfrågan komme under prövning av en kommitté tillsatt av Kungl. Maj:t.

Jag har egentligen inte någonting att tillägga i dag, eftersom socialvårdskommittén ännu inte är färdig med sitt arbete.

Emellertid bör jag kanske erinra om att riksdagen 1949, om man tränger något bakom formuleringen i utskottsutlåtandenas kläm, framförde två önskemål i samordningsfrågan. Man framhävde behovet av en utredning av arbetskraftsproblemen och uttalade önskemål om periodiskt återkommande översikter av den typ som framlades i finansplanen 1946. Dessa båda önskemål torde kunna anses tillgodosedda genom tillsättandet av 1949 års arbetskraftsutredning och den s. k. långtidsutredningen. Utbyggnaden av de vårdgrenar, som interpellanten berört, sker i den takt som resurserna tillåta. Möjligheterna att bedöma personaltillgången och utrymmet för ytterligare investeringar för dessa ändamål komma givetvis att underlättas genom de nämnda utredningarnas arbete.

Behov av översikt och samordning uppträder emellertid även på andra områden än då det gäller finansieringen

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

av socialreformerna och hushållning med personalresurserna. Stundom menar man med samordning av socialvården en uniformering av socialförsäkringens förmåner och administration. Det framgår inte klart om interpellanten önskar aktualisera denna fråga. Den rör, i vad den gäller förmånerna, huvudprinciperna för våra socialförsäkringar. Socialvårdskommittén måste dock slutföra sitt arbete, innan en ny utredning härom kan sättas i gång.

Något annorlunda är situationen beträffande den centrala och lokala socialadministrationen. Centralt är en rationalisering och översyn i gång på flera områden. Lokalt utgör den nya kommunindelningen, som träder i kraft nästa år, en viktig förutsättning för fortsatt rationalisering, och socialvårdskommittén har i sitt betänkande angående lag om socialhjälp, som nyligen remissbehandlats, framlagt ett förslag till lokal samordning, som nu är under prövning inom socialdepartementet.

Härefter anförde:

Herr HJALMARSON: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Min gamle lektor i kristendom brukade säga till sina elever, när han tyckte att deras svar på framställda frågor inte utmärktes av någon större inehållsrikedom: »Det där, det var allt en kort berättelse.» Detsamma får jag väl säga till socialministern: Det här, det var allt en kort berättelse.

Vad är syftet med interpellationer i centrala samhällsfrågor? Jo, att bereda regeringen tillfälle att i friare former än som eljest står till buds lägga fram material, som kan berika och fördjupa debatten i dessa frågor. Socialministern har ju inte precis visat något större intresse för denna uppgift vid behandlingen av nu diskuterade spörsmål. Om detta förhållande även skulle få tolkas så, att socialministern inte har något mera

brinnande intresse för själva frågeställningen i interpellationen, beklagar jag detta livligt.

Då socialministern tydligen inte varit benägen att tillföra diskussionen i föreliggande fråga något material, skall jag i all anspråkslöshet i stället söka lämna ett bidrag till densamma.

Samordningsproblemet inom socialpolitiken utgör en lång lidandeshistoria. Första gången det blev högaktuellt var väl 1928 genom dåvarande socialministern Lübecks initiativ för att främja en lösning av dessa problem. Några år senare — det var 1934 — lade den Linnérska utredningen fram sitt förslag. Att det var ett förslag, som byggde på sunda principer, torde den följande utvecklingen — icke minst arbetet i socialvårdskommittén — ha visat. Men förslaget ledde inte till något nämnvärt resultat. 1937 återkom man till frågan, bl. a. i motioner från vårt håll, och socialvårdskommittén tillsattes. Den skulle åstadkomma en samordning inom socialvården. Dess första förslag tog även sikte härpå. Det var förslaget av 1942, som främst syftade till att få till stånd en socialpolitisk rationalisering inom kommunerna. Oberoende av frågan om den inre organisationen i kommunerna framfördes som ett fristående förslag tanken på inrättandet av särskilda socialvårdskommuner. Statsrådet Möller tog upp denna senare tanke, men de inre kommunala samordningsproblemen lades åt sidan. För andra gången har nu socialvårdskommittén kommit tillbaka till sin primära uppgift genom framläggandet i föl av förslaget till socialvårdslag. Detta bearbetas nu i departementet.

Under hela denna tid har den sociala organisationen oavbrutet vuxit. Under 30-talet fingo vi de erkända sjuk-kassorna med sina lokala utlöpare, vi fingo de erkända arbetslöshetskassorna med sin lokala representation, vi fingo hemhjälpnämnd, familjebidragsnämnd,

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

husmoderssemesternämnd o. s. v. — snart sagt ett nytt organ för varje ny hjälpform.

Hurudant är då läget i dag?

Vad som utmärker den svenska socialvården för närvarande är främst att det finns så många olika hjälpformer och samhällsliga bidrag för likartade sociala ändamål. Vissa av dessa utgå direkt från statliga organ, andra från kommunerna (med eller utan statsbidrag), åter andra via understödsföreningar eller likartade sammanslutningar. Någon fullständig uppräknning kan det inte bli fråga om här, men några exempel kunna åtminstone antyda lägets innebörd.

För att börja med de gamla, var ju avsikten med den senaste folkpensionsreformen att folkpensionen skulle utgå utan behovsprövning och vara tillräcklig för uppehållet. Det blev den dock aldrig, och den fortgående inflationen har förvärrat läget ännu mera. Bostadsbidragen, som förutsätta viss behovsprövning, ha visat sig från början nödvändiga i många kommuner. I svårare fall behövs också fattigvård (socialhjälp) som komplettering.

Vid sjukdom är det i första hand sjukförsäkringen som skall gripa in. Den är emellertid som bekant ännu inte obligatorisk, och även här måste därför fattigvården ofta träda till, både för att bekosta sjukvård och eventuell konvalescentvård och för att sörja för familjens uppehälle. Grundas sjukdomen på olycksfall eller yrkessjukdom, är det åter riksförsäkringsanstalten som tar ansvaret både för ekonomisk hjälp, förvård, för eftervård och för den omskolning som kan bli nödvändig. Därtill komma emellertid dels kostnaderna för den öppna hälso- och sjukvården, dels de dolda kostnader för sjukvården som bero på att avgifterna på sjukhusen icke täcka självkostnaden. De bäras vid sinnessjukvård i regel av staten och vid kroppssjukvård av landsting och

vissa städer. Kostnaderna för alkoholistvård åter bäras i huvudsak av staten; därvid är att märka att i vissa fall vård på sinnessjukhus kan vara önskvärd.

Familjerna och barnen fingo genom den i mitten av 1930-talet igångsatta befolkningspolitiken stöd i olika former. Denna verksamhet har sedermera byggts ut. De allmänna barnbidragen kompletteras genom särskilda barnbidrag, som utgå efter viss behovsprövning. Vid moderskap inträda dels vissa direkta, icke behovsprövade bidrag (moderskapspenning), dels den noggrant behovsprövade mödrahjälp. Bostäderna subventioneras dels genom egentliga bostadsrabatter, dels mer eller mindre direkt genom lån, av vilka tillägglånen ha ren subventionskaraktär. Dessa olika slag av bidrag äro i huvudsak statliga men administreras av kommunala eller särskilt tillsatta organ. Detsamma gäller de fria skolfrukostarna, den sociala hemhjälp, husmoderssemestrarna och de fria barnresorna. Bidrag till barnhem o. s. v. utgå däremot direkt från statlig myndighet. I den mån det är fråga om anstaltsvård för missanpassad ungdom ligger det ekonomiska ansvaret på de statliga ungdomsvårdsskolorna.

Dessa exempel äro som redan nämnts ofullständiga. Att märka är att i många, kanske flertalet fall olika slags understöd komma i fråga för samma familj, och i stor utsträckning utgå dessa genom olika myndigheter, som var för sig ha att pröva och bedöma hjälpbehovet och eventuellt kunna komma till olika resultat eller åtminstone finna olika slag av åtgärder påkallade. Det kanske vanligaste exemplet härpå inträder när husfadern är alkoholist och familjen med anledning därav kommer i nödläge.

Olägenheterna i det rådande systemet äro av två slag. Resultatet av splittningen kan bli dels att den hjälpbe-

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

hövande blir förvirrad och inte får stöd av samhället på det mest ändamålsenliga sättet, dels att kostnaderna bli orimligt höga.

icke sällan kan det råda ovisshet om huvudmannaskapet för den åtgärd som påkallas i ett visst fall. En sida härav bilda hemortsrättsfrågorna: där hemortsrätten är oviss, händer det att den kommun som utbetalar fattigvårdsunderstöd begränsar detta till ett minimum. Likaså kan det vara svårt att bedöma om ett olycksfall eller en sjukdom föranletts av arbete eller ej, och den hjälpbehövande och hans anhöriga tvingas då att under den press som råder till följd av vad som inträffat söka koncentrera sig på ansträngningar att få ut det mesta möjliga. Orättvisor kunna även uppstå, exempelvis till följd av överförsäkring. I dessa och andra fall måste vidare den hjälpbehövande ibland utföra sin talan vid besvär förfarande för att inte bli lidande på de oklarheter som föreligga. Allra vanligast är slutligen att klienten icke är medveten om vart han skall vända sig och därför kan gå miste om en hjälp, som han faktiskt har rätt till. Det är betecknande, i hur stor omfattning rådgivningsverksamhet på detta område har måst upprättas.

Ser man frågan ur det allmännas synpunkt, träder genast den administrativa apparatens omfattning och belastning i dagen. Det brukar då invändas, att en stor del av arbetet skötes av kommunala förtroendemän och därför ej drar några kostnader. Men bortsett från att även förtroendemannens tid har ett visst värde håller icke denna argumentering. Såväl behovet av arvoden och pensioner för kommunala förtroendemän som särskilt den kommunala tjänstemannakårens tillväxt beror till stor del på den sociala apparatens invecklade karaktär. I själva verket torde socialvården för det övervägande flertalet svenska medborgare administreras av

tjänstemän, icke av oavlönade förtroendemen. Därtill kommer, att just i de mindre kommuner, där inga tjänstemän finnas, rekryteringen av förtroendemen för de förvaltande uppgifterna stöter på växande svårigheter. Vad som gör den ökade belastningen med förvaltningsuppgifter särskilt olustig är, att arbetet till så stor del går åt, icke till att hjälpa medmänniskor i nöd utan till att orientera sig i olika lagar och förordningar, eventuellt skriftväxla eller processa med olika myndigheter och andra kommuner — vilka i sin tur få ägna sig åt samma slags uppgifter.

Bakgrunden till det hela är nämligen, att statsmakterna å ena sidan vilja överlämna den direkta kontakten med klientelet i så stor utsträckning som möjligt till kommunala myndigheter eller särskilda sammanslutningar men å andra sidan ge dessa mycket ringa rörelsefrihet. Mängden av statsbidragsbestämmelser och andra författningar beror på att staten vill tvinga eller locka fram en viss standard utan att likväl ta det direkta ansvaret för att denna upprätthålles. Fråga är emellertid om inte resultatet i själva verket skulle bli avsevärt bättre om man avstode härifrån och i stället förenklade förfaringsättet, så att de som ha med saken att göra finge koncentrera sig på att efter bästa förstånd meddela den hjälp som i varje särskilt fall behövs.

Kostnaderna bli också av allt att döma mycket större än vad som svarar mot socialvårdens standard ur klienteletets synpunkt. Någon fast grundval för att beräkna merkostnaden finns naturligtvis inte; man måste ta olika omständigheter i betraktande. En bättre samordning och en mera enhetlig organisation skulle utan allt tvivel möjliggöra en kraftig nedskärning av administrationsapparaten. Det kostsamma besvär förfarandet skulle få avsevärt mindre omfattning. Finanskontrollen skulle underlättas, vilket skulle avlasta särskilt

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

länsstyrelserna från en hel del arbete. Dessutom — och detta är det viktigaste — skulle kostnaderna minskas om varje behovsfall kunde bedömas som en enhet och ett enhetligt understöd utbetalas. Sannolikt uppstå nu i många fall onödiga kostnader dels därför att den högra handen inte vet vad den vänstra gör, dels därför att erforderliga understöd icke sätta in vid den tidpunkt då man skulle kunna uppnå bästa möjliga resultat med minsta möjliga utgift.

Dessa omständigheter tarva särskild uppmärksamhet, när kravet på sparsamhet med statens och kommunernas utgifter gör sig gällande med sådan styrka som nu. Det nuvarande socialvårdssystemet har byggts ut under en period då det allmänna ansett sig tämligen fullständigt befriat från dylika hänsyn. Nu är läget ett helt annat. Besparingsutredningen har visat, att ingen verkligt betydande minskning av statsutgifterna kan äga rum utan att träffa även vissa sociala utgifter. Dess förslag förutsätta betydande inskränkningar även på detta område; än mera uppenbart är att ingen utvidgning av större betydelse av vare sig statens eller kommunernas socialbudget kan komma ifråga under de närmaste åren. Det blir då särskilt angeläget att undersöka, vilka kostnadsminskningar som kunna äga rum utan standardsänkning, liksom vilka standardförbättringar som kunna genomföras inom den nuvarande kostnadsramen.

Socialministern framhåller nu, att hans avsikt är att tillsätta en särskild samordningskommitté, sedan arbetet avslutats inom socialvårdskommittén, vilken ursprungligen just haft i uppdrag att samordna socialvården. Socialministern understryker också det värde det kommer att ha för den nya samordningskommittén att så småningom kunna tillgodogöra sig resultatet av arbetskraftsutredningen och långtidsutredningen. Tillåt mig bara, herr talman,

få göra en enda fråga: När tror socialministern att vi kunna förvänta några praktiska resultat av den blivande samordningskommittén? Nog hade man väl ändå med litet mera god vilja kunnat påskynda samordningsfrågornas lösning. Nog hade det väl t. ex. varit möjligt för socialministern att tillse att socialvårdskommittén efter 1942 hade forcerat sitt arbete. Då hade vi åtminstone hunnit något litet längre än dit vi kommit i dag.

Vi hålla på här i landet att dränkas i en utredningsparlamentarism, där å ena sidan mångfalden specialutredningar hindra oss att angripa stora samhällsproblem, å andra sidan utredningsapparatusens totala omfattning hindrar oss från att lösa enkla, närliggande rent praktiska spørsmål. Konsten att leta fram utredningar för att finna motiv till att säga nej även till kloka och vettiga förslag ha vi lyckats driva till fulländning.

Nu hoppas jag verkligen, att den omständigheten att en ny stor kommitté skall tillsättas icke kommer att åberopas som hinder för att lösa mera begränsade spørsmål. I slutorden i statsrådets korta svar tyckte jag mig skimta tanken, att detta inte heller var meningen. Det vore då av stort värde att åtminstone få höra något litet mera om statsrådets uppfattning, vilka partiella samordningsproblem som skulle kunna tänkas bli prövade utan hinder av den större utredningen och efter vilka riktlinjer statsrådet tänker sig att en sådan prövning skulle kunna ske. Det är inte svårt att lämna exempel på problem av denna typ, men statsrådet har här givetvis en mycket bättre överblick än vad en enskild riksdagsman kan ha.

Statsrådet säger i sitt svar, att det inte av interpellationen framgått hur jag ser på frågan om huvudprinciperna för våra socialförsäkringar. Det är kanske en fråga, som jag i och för sig inte hade behövt gå in på här i dag. Jag ber

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

att bara få göra några antydningar avslutningsvis för att undanröja den oklarhet, som enligt statsrådets uppfattning i detta hänseende vidlådde interpellationen.

Den svenska socialförsäkringen har, såsom icke minst socialministern själv många gånger understrukit, utformats under ett starkt, särskilt i början märkbart inflytande från Danmark. Men den danska förebilden avviker från vårt system genom att utgöra en enhetlig försäkring. I själva verket har man i vårt södra grannland varit mycket försiktig när det gällt att medge nya förmåner utanför det enhetliga systemets ram. Den stora och enligt mångas mening radikala socialreformen i England efter kriget, Beveridge-planen, innebär likaledes en enhetlig försäkring. I Sverige ha i olika sammanhang uttalanden gjorts för åtgärder i samma riktning. Även om problemet icke löses enbart därmed, kan den enhetliga socialförsäkringen nämnas som en av de huvudlinjer, efter vilka man har att söka en lösning.

Uppenbarligen kan det aldrig bli fråga om försäkring i den meningen att avgifterna skola täcka hela kostnaden för socialvården. Detta skulle lägga alltför tunga bördor på de mindre inkomstagarna. En stor del av kostnaderna måste alltid bäras av skattemedel. Men genom en enhetlig obligatorisk försäkring skulle man likväl vinna åtminstone fyra fördelar.

För det första får man möjlighet att förenkla förfarandet och sörja för att utgående förmåner meddelas på ett ändamålsenligt och rättvist sätt. Det lokala socialförsäkringsorganet — socialnämnden, sjukkassan eller vad det kan bli fråga om — kan bedöma behovsfallet enhetligt och efter fastställda regler bevilja hela den förmån som behövs utgå.

För det andra förenklas administrationen, både lokalt och centralt. Färre

förvaltningsorgan erfordras, och de som befinnas böra kvarstå med minskade arbetsuppgifter få tillfälle att koncentrera sig på förebyggande socialvård och andra »kurativa» uppgifter utan att bindas vid det löpande arbetet med fördelning av medel.

För det tredje blir det genom en enhetlig socialförsäkringsavgift till det belopp, som kan befinnas böra utgå, klart för varje medborgare att han bidrar och *med hur mycket* han bidrar till sin egen sociala säkerhet. Detta måste på lång sikt ge honom ökad självkänsla och självaktning, samtidigt som det ökar hans medvetande om att det är han själv, icke »staten» ensam som betalar — och därmed även i vanliga demokratiska former avgör hur mycket han vill kosta på sig.

För det fjärde blir hela systemet även för statsmakterna lättare att överblicka, varigenom större säkerhet vinnas för en konsekvent politik. Tillfälliga omständigheter eller oreflekterade känsluskäl ha nu alltför lätt att spela in. Vid en enhetlig socialförsäkring blir innebörden av den ena och den andra restriktiva åtgärden, respektive utbyggnaden, snabbt klar för varje bedömare.

Detta sista var, som sagt, herr talman, endast några antydningar om hur jag för min del ser på socialförsäkringens grundläggande problem, närmast i anledning av den frågeställning som socialministern snuddade vid i sitt interpellationssvar.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Jag måste bekänna att när jag läste denna interpellation, vilket jag har gjort åtminstone tre gånger ganska noggrant, var det mig fullständigt omöjligt att riktigt fatta vad herr Hjalmarson me-

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

nade. Jag vågar påstå att, om jag skulle föredra den, kammarens ledamöter skulle finna interpellationens hela innehåll och tankegång så oklar, att ni inte heller skulle riktigt förstå, vad det egentligen är som vederbörande interpellant åsyftar.

Efter herr Hjalmarsons anförande har jag fått fullkomligt klart för mig, vart det hela syftar. Vi skola avstå ifrån de allmänna barnbidragen, ifrån de särskilda barnbidragen, ifrån bostadsrabatterna, ifrån tilläggslånen, ifrån hela denna serie av olika former för hjälp i olika situationer och i stället låta en socialnämnd omedelbart i varje särskilt behovsfall pröva hur mycket hjälp som behövs och vilken form hjälpen skall ha. Så har jag åtminstone nu fattat herr Hjalmarsons anförande. Dess innehåll var för mig mycket intressant. Ty under sådana förhållanden förstår jag inte, varför högern här i kammaren har röstat mot de kommunistiska motioner, som gång på gång ha väckts just för att skapa ett enda organ, som skall bestämma över vilken social hjälp som skall utgå för alla de olika tänkbara fallen av behov som kunna uppstå. Jag kan inte se någon skillnad på den skiss till nyordning inom socialpolitiken, som herr Hjalmarson gjorde, och på innehållet i de kommunistiska motionerna. Skillnaden ligger väl antagligen däri, att kommunisterna skulle vara mycket flottare med beloppen. Någon sådan frikostighet kan ju herr Hjalmarson inte gärna önska, om han vill främja någon sparsamhet av verklig betydelse.

Jag kan inte gå in på hela denna fråga i hela dess vidd. I interpellationen talas det om vården av de kroniskt sjuka och de sinnessjuka, om ålderdomshemsvården, om hela detta komplex av vårdformer. Av vissa formuleringar verkar det nästan som om det vore huvudsaken för herr Hjalmarson att peka på det eländiga tillståndet på detta område.

När jag gjort dessa reflexioner kan-

ske jag skall säga litet grand om hur jag ser på dessa sociala vårdfrågor. Jag är för min del övertygad om att det system för allmänna barnbidrag, som vi nu ha här i landet, inte kan förbättras genom att man inrättar lokala socialnämnder eller genom någon annan dylik metod. Jag är också övertygad om att t. ex. det system för bostadsrabatter, som vi ha, är uppbyggt på ett tillfredsställande sätt. Däri kan i varje fall inte en lokal socialnämnd åstadkomma några förbättringar, eftersom fasta regler för sådana rabatter äro gällande. Och då vi ha fasta regler för en viss form av socialhjälp, kan det inte vara så viktigt vem som fattar besluten. Det enda som man möjligen skulle kunna misstänka — och det tycks herr Hjalmarson göra — är att den som har allmänna barnbidrag, särskilda barnbidrag och därtill bostadsrabatter dessutom går till fattigvården för att söka få hjälp även därifrån. Det kanske kan finnas något fall där en sådan misstanke kan vara motiverad, men det torde väl vara ytterligt sällsynt. Och vare sig man då har en socialnämnd eller något annat organ som fattar det lokala beslutet om en eventuell hjälp åt en sådan familj, måste ju detta organ ta reda på hurudan familjens ekonomiska ställning är. Det kan ju inte vara särskilt svårt att konstatera om den har dessa förmåner och därefter avväga sitt beslut om den supplerande hjälpen.

Jag fäste mig vid att herr Hjalmarson nämnde Danmark som det förnämsta exemplet på en samordning. Ja, det beror på vad man menar. Danmark har en enda stor sociallag — det är riktigt. Den genomfördes för övrigt, om jag minns rätt, redan 1933 av dåvarande socialministern Steincke. Men det innebär ju inte alls att de olika hjälpbehoven avhjälpas med t. ex. samma belopp. Folkpensionärerna betala inte ett öre till sin pension. Stat och kommun betala allting i motsats till vad förhål-

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

landet är i Sverige. På våra debetsedlar finnes en avgift upptagen till folkpensioneringen, även om den är liten. Den danska sjukförsäkringen, vars linjer också äro uppdragna i den stora sociallagen, har en bestämmelse om en minimisjukpenning på 40 öre. Det är klart att vederbörande har rättighet att försäkra sig högre. Men om han försäkrar sig för den lägsta summa som är tillåten enligt lagen, är det ett väldigt hopp emellan de förmåner, som komma honom till del, och den pension som folkpensionären får.

För min del har jag den uppfattningen, att man skall försöka överföra de kortvariga olycksfallen till sjukkassorna. Det kan hända att man då man diskuterat denna åtgärd har överskattat behovet av obligatoriska sjukkassor. Jag har ingen bestämd mening om det — jag bara säger att det är möjligt. Men om sjukkassorna kunde överta de korta olycksfallen, skulle detta avlasta riks-försäkringsanstalten ofantligt. Det är en åtgärd som borde genomföras.

Arbetslöshetsförsäkringen förutsätter tydligen herr Hjalmarson skall bli obligatorisk. Det finns för all del ett förslag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, som emellertid ingen har ansett sig ens motionsvis böra presentera riksdagen. För min del har jag kommit till den uppfattningen, att det förslag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, som socialvårdskommittén framlade, kanske var litet väl vidlyftigt.

Vad sedan den lokala organisationen beträffar, så är det mycket sannolikt att man kan åstadkomma en centralisation beträffande de olika slags hjälpfrågor, som det ankommer på de kommunala myndigheterna att fatta beslut om, även om denna organisation inte precis får de uppgifter, som skyntat i herr Hjalmarsons anförande. En sådan centralisation tror jag att man kan åstadkomma, och det är naturligtvis någonting som borde genomföras.

Om herr Hjalmarson är road därav, så har jag här en promemoria på 19 sidor, som jag verkligen inte ansåg det lönt att dra i interpellationssvaret. Det är den s. k. samordningens historia, och den är ändå mycket kortfattad. Denna samordning började inte, som herr Hjalmarson föreställer sig, 1928, utan den började i själva verket 1920. Då skrev riksdagen för första gången till Kungl. Maj:t, att man önskade en utredning om en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar, som det då hette. Samma år på hösten tillsattes en kommitté för socialförsäkringens organisation. Den arbetade ett par års tid. I november 1922 slaktades den. Det var under den stora kommittéslaktens dagar, den kommittéslakt, som ju ofta har anförts som det bästa exemplet på hur man bör hantera kommittéväsendet här i landet. Jag skall inte gå igenom hela den lidandes-historia, som det här verkligen är fråga om. Jag vill bara säga till herr Hjalmarson, att när socialvårdskommitténs förslag till särskilda socialvårdskommuner framlades, blev jag faktiskt ganska skräckslagen. Ty om detta förslag hade genomförts, skulle det ha inneburit, att särskilda myndigheter skulle ha fattat beslut om alla möjliga utgifter för vederbörande kommun och att kommunalfullmäktige egentligen inte skulle ha haft något annat att göra, när de upprättade sin budget, än att räkna ihop de anslag, som hade beslutats av socialvårdskommunen, av poliskommunalförbunden, av skolkommunalförbunden o. s. v., och därefter besluta utdebiteringen för att täcka kostnaderna.

Det tyckte jag ju var att göra systemet väl ihåligt, varför jag föredrog att försöka ordna med en ny kommunindelning. Ja, det tog förfärligt lång tid, men den nya kommunindelningen kom så småningom till stånd. Såvitt jag kan erinra mig, hälsades det med allmän tillfredsställelse, att Kungl. Maj:t inte

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

lade fram förslag om socialvårdskommuner utan i stället gick in för en ny kommunindelning, även om — vilket man ju kunde förutse — det skulle ta många år innan man kunde genomföra densamma. Och det har det gjort. Det är tyvärr tråkigt, men i den nya kommunindelningen har man en utomordentligt mycket bättre bas även för en central nämnd för de sociala ärendena. Därigenom blir det i varje fall något lättare att komma till rätta med hithörande problem.

Jag skall i övrigt inte taga upp kammarens tid med hela den serie av spörsmål, som anmäla sig i detta sammanhang, men jag har inte velat underlåta att åtminstone påpeka vissa konsekvenser av de riktlinjer, för vilka herr Hjalmarson gör sig till tolk. Skola dessa riktlinjer genomföras, betyder det, mina damer och herrar, en fullständig, i grunden gående omstöpning av hela den socialpolitik, som vi gemensamt ha beslutat.

Herr HJALMARSON: Herr talman! Om herr statsrådet hade velat verkligen koncentrera sig på själva frågeställningen i interpellationen, hade det förvisso inte kunnat bli något som helst missförstånd om innebörden i den framställda frågan. Jag skall be att strax få återkomma härtill.

Det är två huvudproblem som herr statsrådet snuddar vid i sitt interpellationssvar. Det ena är frågan om de större och mera långsiktiga samordningsproblemen, och det andra är frågan om de mera begränsade, praktiska samordningsfrågor, som successivt anmäla sig i det aktuella socialpolitiska arbetet.

Att jag berörde den förstnämnda frågan berodde på att herr statsrådet ansåg att en viss oklarhet i det hänseendet vidlåde interpellationen. Jag vill då bara här i anledning av det sätt, på vil-

ket socialministern här lade sitt svar, erinra om att jag framhöll, att när man skall diskutera de större och mera långsiktiga samordningsproblemen, är en av diskussionslinjerna, en av huvudlinjerna i diskussionen, frågan om den enhetliga socialförsäkringen. Jag pekade därvidlag på de erfarenheter som man har gjort dels i England — med Beveridgeplanen — och dels i Danmark. Jag har för min del försökt att efter bästa förmåga sätta mig in i dessa frågor. Jag gör inte anspråk på att tillhöra de främsta specialisterna här i landet på detta område, men så mycket har jag förstått av den socialpolitiska diskussionen i Sverige under senare tid, att de problem, som man brottats med i dessa båda länder under det sociala arbetets planläggning, äro i hög grad aktuella även för oss.

Det förefaller mig emellertid som om det var tämligen onödigt av socialministern att i detta sammanhang draga in de framstötter, som från kommunistiskt håll ha gjorts här i riksdagen. För min del kan jag inte se sambandet mellan dessa och de socialpolitiska riktlinjer, som jag här snuddade vid på grundval av exempel från andra demokratiska länder.

Vilken fråga som är den väsentliga i interpellationen framgår ju, herr talman, fullkomligt klart av vad som står i interpellationen. Det heter där i slutorden: »Såsom framgår av utlåtandena från de utskott, som 1949 behandlade de ovan berörda motionerna» — alltså motioner från högerhåll — »ansågo utskotten att förberedande utredningar borde ske inom vederbörande departement.» Det gällde förberedande utredningar för att lösa eller planera för en lösning av olika delar av samordningsproblemet. »Sådana delutredningar, vilka sedan fullföljas i samarbete med en samordningskommitté, torde också vara den bästa lösningen.» Själva frågan i

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

interpellationen löd: »Vill herr statsrådet lämna kammaren redogörelse för de åtgärder som inom vederbörande departement må vara vidtagna med anledning av riksdagens skrivelse år 1949 angående översyn av socialvården?» Inte behöver man, herr talman, på något sätt missförstå innebörden i denna frågeställning.

Jag beklagar att socialministern inte vill gå in på några av de konkreta spörsmål som här anmäla sig, att socialministern alltså inte själv vill lämna ett bidrag till debatten om vilka partiella samordningsproblem som vi nu borde kunna gripa oss an med utan hinder av den stora samordningskommitté, som socialministern tänker tillsätta, när socialvårdskommittén inom kort har avslutat sitt arbete.

Jag skall här ge ytterligare ett litet bidrag till debatten. Socialministern pekade nyss på betydelsen av kommunindelningsreformen. Ja, herr talman, nog måste man väl ändå säga sig, att när denna tanke aktualiserades i samband med att socialvårdskommittén lade fram sitt förslag om särskilda socialvårdskommuner, hade det varit det naturliga att man inom socialdepartementet hade planerat för sådan samordning av den inre kommunala organisationen i socialt hänseende, att åtminstone detta avsnitt av samordningsproblemet hade varit löst när den nya kommunindelningsreformen trädde i kraft. Om jag får anknyta till den tankegången skulle jag vilja säga: Om vi nu få denna stora samordningskommitté, som väl kommer att sitta i många år innan den kommer att redovisa sina resultat, vore det då inte naturligt att man oberoende av kommitténs arbete åtminstone sökte få till stånd en lösning av de mest trängande interna kommunala organisationsproblemen? Alla som ha sysslat med kommunalt arbete — även jag i min ringa mån — ha ju praktisk erfa-

renhet av vad det betyder för kommunerna att dessa problem få en bättre och mer rationell lösning.

Jag skall peka på ett annat exempel. Alla veta att frågan om en samordning av olycksfallsförsäkringen och sjukförsäkringen sedan länge har stått på dagordningen. Vi veta alla, att finansieringen av dessa bägge socialvårdande funktioner sker på olika sätt. Men jag frågar mig: Vad är det som hindrar att vi, oberoende av hur samordningen kommer att ske i större format och på längre sikt, nu lösa det mera begränsade problemet att se till, att förmånerna enligt dessa bägge lagar bli på ett förnuftigt sätt samordnade?

Jag vill — för att ta ett tredje praktiskt exempel — hänvisa till den framställning som har lämnats av byråchefen Torsten Eriksson i en i mitt tycke mycket intressant artikel i nr 9 av tidskriften Tiden, där han under rubriken »Kriminalpolitiska bekymmer» berör en del aktuella vårdnadsfrågor. Han sammanfattar sina synpunkter på följande sätt: »Eftersom behandlingen av de människor som innanför den ena eller andra vårdformen omhändertages för samhällskontroll i öppen eller sluten vård innehåller så många gemensamma drag, vore det klokt att överväga en sammanslagning i rent administrativt hänseende. Nu hör fångvården till ett eget ämbetsverk. Den sociala ungdomsvården ligger hos socialstyrelsen. Alkoholistvården hör också till socialstyrelsen, men överkommandot ligger inte i socialdepartementet utan i inrikesdepartementet. Sinnesslövrården haltar mellan skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen, som på vissa håll delar anstalter med varandra. Och sinnessjukvården slutligen ligger hos medicinalstyrelsen allena. Hur vore det att överväga inrättandet av en statlig anstaltsstyrelse, så att så många av dessa statliga inrättningar som möjligt komme

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

under gemensam överledning? För en gångs skull bleve detta nya ämbetsverk ingenting nytt annat än till namnet. Det skulle enbart innebära att man förde tillhoppa de på olika ämbetsverk utspridda byråerna till ett helt. Följden kunde inte bli annat än bättre administrativ ordning och reda. Anstaltsutrymmena blev klokare utnyttjade och framför allt: *de behandlingsmässiga erfarenheterna blev gemensam egendom.*»

Jag är, herr talman, inte i stånd att här yttra mig om huruvida den lösning som byråchefen Eriksson tänker sig på detta område är den riktiga, även om det förefaller mig som om han har anfört många goda skäl för sin tanke, men det är praktiska problem av denna art, som på område efter område tränga sig fram i vårt land och som det förefaller mig angeläget att vi försöka lösa oberoende av den blivande stora utredningen.

Det var detta jag hade hoppats att socialministern skulle ha berört litet närmare, samtidigt som han skulle ha givit oss en liten inblick i hur han ser på dessa utomordentligt viktiga frågor.

Skulle vi ändå inte kunna säga, herr talman, att det är en vinning att vi ha kommit därhän, att vi alla inom de demokratiska partierna äro ense om de stora målsättningarna när det gäller å ena sidan försvaret för vår nationella frihet och å andra sidan försvaret för vår sociala trygghet? Vi ha alla ett gemensamt intresse på denna punkt, och syftet med min framstöt har i främsta rummet varit att ge ett bidrag från vårt håll till det som til syvende og sidst är det väsentliga på det sociala området, nämligen vården om människorna.

När statsrådet Möller blickar tillbaka på sitt — det vill jag gärna säga — framgångsrika verk i det sociala reformarbetets tjänst, kan han med tillfredsställelse se på en rad olika åtgärder som vidtagits för att göra det

bättre för de många människorna här i landet. Men jag föreställer mig att även socialministern nu skulle kunna erkänna, att det varit önskvärt om dessa olika vårdformer, som vi här ha staplat på varandra, hade kunnat stöpas i en rationellare form och om vi hade kommit något litet längre mot samordningsproblemets lösning efter dessa decenniernas lidande — ty vi äro ju överens om, socialministern och jag, att det rör sig om en lidandeshistoria. Därmed skulle man också ha kommit ett stycke längre i fråga om effektiviteten i vårdsnaden om de enskilda människorna.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Jag skall bara svara herr Hjalmarson på två punkter.

Jag antydde, att det enligt min mening inte är säkert att man skulle behöva avvakta genomförandet av förslaget om obligatorisk sjukförsäkring innan man läte sjukförsäkringarna övertaga de s. k. korta olycksfallen. Jag tror att den frågan kan lösas för sig, och jag stöder mig därvid på att sjukförsäkringarna fingo till uppgift att handhava utbetalningen av moderskapspenningen när vi införde denna bidragsform. Och när denna reform genomfördes någon gång vid mitten på 1930-talet voro ju sjukförsäkringarna av mycket mindre omfattning än de äro nu. Eftersom man lyckades med detta, är det inte uteslutet — jag vågar inte säga att det är säkert, utan det måste underkastas en undersökning — att man i den frivilliga sjukförsäkringens organisation även kan koppla in de korta olycksfallen.

Vad frågan om den rent organisatoriska kommunala samordningen beträffar kan jag inte ta definitivt ståndpunkt till denna förrän vi i departementet ordentligt ha gått igenom socialvårdskommitténs socialhjälpförslag, där man

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

har knutit in en central socialnämnd. Det är mycket möjligt att den frågan kan lösas nästa år, för den händelse det är möjligt att lägga fram ett lagförslag till 1952 års riksdag. Det är i fråga om det andra, det större samordningsspörsmålet, som jag däremot mycket riktigt inte vågar ha någon bestämd uppfattning om hur det slutligen skall klaras. Jag tror inte på att deras föreställningar äro realistiska, som mena att man skall kunna slå ihop allting i en enda kaka. Jag tror inte att t. ex. bostadsrabatterna, de allmänna barnbidragen, folkpensionerna och allt detta bara kan skickas till en enda styrelse för att där behandlas. Men det är ju sådana frågor som utredningen skall komma att syssla med.

När man klagar på att man inte har fått samordningen nu, vill jag bara understryka att direktiven till socialvårdskommittén innehålla ett uppdrag åt denna kommitté att försöka göra en sådan samordning. Ett försök i den riktningen gjordes för första gången i förslaget om socialvårdskommuner, som emellertid föll under bordet, efter min mening på utmärkt goda skäl. Nu har det kommit ett nytt förslag — men det gäller bara den lokala samordningen — i kommitténs förslag till socialhjälpslag. När detta förslag nu är under behandling, kommer också frågan, huruvida man skall acceptera kommitténs förslag till den lokala samordningen, att ordentligt prövas. Och, som sagt, det kan hända att det kan accepteras utan några större svårigheter.

Jag gör emellertid den lilla reservationen, att jag vill titta på förslaget ordentligt innan jag binder mig för det.

Herr HAGÅRD: Herr talman! Jag tillåter mig se frågan om samordning och samarbete på det sociala fältet som ett organisationsproblem. Gör man det, så måste herr statsrådet konstatera att ingen annan period i vårt samhällliga

liv har visat prov på en sådan ofantlig splittring på socialvårdens område som det sista decenniet eller kanske de sista decennierna. Det kommer man inte ifrån. Och jag frågar, om någon här i kammaren kan i rask följd räkna upp alla de kommunala organen på socialvårdens område. Det är bortåt ett dusin, och jag antar att inte många kunna göra det. Det är på den punkten vi ha satt in en del av vår kraft för att få fram en annan och bättre sakernas ordning. Det är inte bara på det rent primärkommunala fältet som ett sådant tillstånd råder; för länen har man skapat länsorgan: mödrahjälpnsnämnd, länsbostadsnämnd o. s. v.

När nu socialministern talar om Danmark — och jag erkänner att Danmark är ett föregångsland i vissa avseenden — får man dock icke glömma att det var just när det gällde det kommunala arbetet som socialminister Steincke satte in sin kraft och sammanförde det hela till Det sociale Udvalg. Det är detta intryck som herr statsrådet har glömt att taga med från resorna till Danmark. Hade vi gjort på samma sätt, skulle vi ha stått oss bättre.

Även i Finland har man åstadkommit en samordning, som följer ungefär samma linjer som det danska systemet.

När vi en gång sysslade med ett första försök i denna riktning — det var efter 1934, när organisationssakkunniga försökte få fram ett samordningsförslag — sade man att en sådan samordning skulle vara omöjlig att genomföra, och så hittade man på något som man trodde vara Columbi ägg och skapade ett socialt register åt kommunerna. Då sade herr statsrådet, att detta var samordning, men herr statsrådet glömde att samordning i det avseendet förutsatte en vidare samordning över hela fältet. Det försummade vi att göra. Det blev emellertid en glänsande period för de firmor som sålde socialregistermateriel.

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

När slutligen, efter upprepade framställningar från höger- och folkparti-håll, socialvårdskommittén tillsattes år 1937, blev den första uppgiften att få fram en samordning på det kommunala området. Det framlades också snart nog ett förslag härom. När man talar om att det förslag, som framlades 1942, stjälpes av att det var kombinerat med förslag om socialvårdskommuner, är detta inte sant. Det var två skilda saker. Socialvårdskommunerna voro en anordning som vi hade föreslagit för att skapa bättre ekonomisk bärkraft för kommunerna, men dessutom, herr statsråd, fanns det ett fristående förslag till en fullständig organisation inom kommunerna oberoende av socialvårdskommunerna. Det är alltså inte riktigt att framställa det rent historiska förloppet så som herr statsrådet här har gjort.

Det förelåg enligt mitt förmenande inte någon anledning att sedermera — efter framläggandet av den utredning som blev färdig 1942 — förhålla denna samordning inom kommunerna. Vi hade mycket väl behövt den just nu, när vi den 1 januari 1952 stå inför den nya ordningen i storkommunerna. Då hade vi behövt ha det nya förslaget klart. Då hade vi behövt en fullständig och klar samordning. Vi ha här för-suttit ett mycket gott tillfälle, och det måste man på det livligaste beklaga.

Jag skulle vilja fråga statsrådet, om statsrådet observerat att man ute i kommunerna tagit denna sak i egna händer och trots en olämplig lagstiftning försökt samordna socialvården på ett betryggande och mera klagörande sätt. Inte mindre än 80 stycken av våra stadskommuner ha varit med om att skapa ett centraliserat system i den riktning, som jag så många gånger här har pläderat för. De ha gjort detta, trots att de icke ha haft något stöd från lagstiftningens sida. Det har varit en mödosam uppgift för kommunalmän-

nen, och de ha lyckats med den endast tack vare att samtliga kommunmedlem-mar ha varit på det klara med nödvändigheten att rätta till statsmakternas försummelser härvidlag och få till stånd en ny ordning.

Så har man kommit fram till en organisation med socialvårdsbyråer och socialvårdschefer och allt vad därmed sammanhänger. Men det förefaller mig som om detta icke på något sätt hade uppmärksamrats inom kanslihuset.

Jag misstänker att statsrådet Möller under den kommande tiden får ta emot en allt tätare ström av uppvaktande kommunalmän, vilka komma att kräva en lagstiftning, som bättre tillfredsställer åtminstone stadskommunernas krav.

Det är ungefär på samma sätt med de landskommuner som skapats i samband med den centraliserade medelsförvaltningen. Det är en nyordning, som faktiskt har gått förbi lagstiftningen. Jag vill understryka att denna samordning av socialvården borde ha utformats här i landet redan för 16 eller 17 år sedan. Så länge ha nämligen våra stadskommuner arbetat på denna sak, och så länge ha vi väntat på en lagstiftning på detta område.

Vad sedan gäller frågan om samordningen av förmånerna inom de olika socialförsäkringsmöjligheterna, så gav statsrådet den glädjande upplysningen att man verkligen skall försöka samordna de kortvariga olycksfallen med sjukförsäkringen. Men jag frågar: Hur skall detta bli möjligt med den sjukpenningkonstruktion som har fastställts i sjukförsäkringen?

Statsrådet var dock försiktig därvidlag och sade, att han inte var alldeles säker på att det skulle kunna genomföras, och jag förstår honom bra på den punkten. Herr statsrådet blir nog tvungen att tumma en smula på sin ursprungliga inställning till den enhetliga sjukpenningen.

Vidare säger statsrådet i slutet av

Svar på interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

sitt svar, att socialvårdskommittén egentligen har stått hindrande i vägen när det gällt att få resonemanget om organisationen slutfört, men att frågan skall tas upp igen när kommittén en gång blir färdig med sitt arbete. Men, herr socialminister, kommittén har ju redan lämnat ifrån sig sitt yttersta och sista förslag om organisationen. Detta är väl bekant. Kommittén har i sitt sista betänkande 1950 skrivit med tämligen stora bokstäver, att nu återstår av de stora uppgifterna endast olycksfallsförsäkringen — sedan är kommittén färdig med sitt arbete. Där ligger också underförstått, att man inte längre kan syssla med någon organisatorisk anordning med den bakgrund vi ha i den nuvarande sjukförsäkringen, som har antagits av riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag.

Jag kan för övrigt erinra om att just organisationen av olycksfallsförsäkringen egendomligt nog har behandlats för sig inom kanslihuset. Vi ha nämligen inom handelsdepartementets arbetsområde något som heter försäkringsutredningen, och om jag minns rätt har man där hemställt om att få ta hand om organisationen av olycksfallsförsäkringen. Det är ganska egendomligt att handelsdepartementet har hand om en så vital fråga inom socialdepartementets verksamhetsområde, men det vittnar ju om samarbete och samordning inom kanslihuset, och det är ju bara bra att det finns. Men det visar också att det inte är riktigt att säga, att det har förelegat och fortfarande föreligger hinder för att avgöra organisationsfrågan. Det kunde ha gjorts långt tidigare, och nu är det verkligen på tiden!

Herr talman! Jag måste konstatera, att det på här ifrågavarande område har begåtts många underlåtenhetssynder. Det har jag påtalat många gånger. Jag vill än en gång understryka, att alla våra kommunalmän och övriga människor som arbeta på det socialvårdan-

de fältet vilja ha en ny ordning till stånd här. De vilja inte vänta i det oändliga, ty dröjsmål stjälper så många goda föresatser och så mycket gott uppbyggande arbete.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Vi kunna inte hålla på hur länge som helst med att debattera denna interpellation, eftersom vi ju ha två stycken till, som också skola besvaras i dag. Det är emellertid en sak, som jag här vill framhålla.

Kommunerna själva ha på många håll ordnat med något slags central social nämnd. Om jag inte är fel underrättad, är det Borås som därvidlag är pionjär. Jag medger, att jag av det faktum, att kommunerna i så många fall ha ordnat denna sak, har dragit den måhända litet förhastade slutsatsen, att det i nu gällande lagar icke finns några allvarliga hinder för kommunerna att ordna med en central ledning av socialvården. Denna slutsats har naturligtvis i någon mån bidragit till att jag inte har betraktat denna fråga som så oerhört brådskande, när nu faktiskt kommun efter kommun, bl. a. Stockholm, har ordnat den på sätt som skett.

Sedan var det speciellt en upplysning i herr Hagårds anförande, som jag blev mycket intresserad av. Jag har i dag uppvaktats av en kommuns representanter i denna fråga, och herr Hagård påpekade här, att jag kommer att få ta emot många sådana uppvaktningar framdeles. Innebär detta uttalande att det inom kommunerna finns någon centraldirigering, inriktad på att få kommunerna att organisera dylika uppvaktningar?

Jag tycker den frågan är ganska naturlig efter herr Hagårds yttrande.

Herr **HAGÅRD**: Herr talman! Herr statsrådet hade kunnat bespara sig den

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

lilla antydan om centraldirigering som han gjorde. Om herr statsrådet menar vad han säger, så vill jag bara förklara, att det är en fullständigt grundlös misstanke. Det är för mycket sagt, att detta är en anordning som kunnat göras utan alltför stora svårigheter. Det har inte varit så. Den har för de flesta kommunerna kunnat komma till stånd endast genom en massa hänsynstaganden på grund av svårigheterna att undvika att komma i konflikt med bestämmelserna i lagstiftningen. Bara en sådan enkel sak som hur man skall till-sätta en tjänsteman vållar stort huvudbry i kommunerna. Det är detta som vi mena skulle ha besparats oss, om statsmakterna velat förstå svårigheterna.

Jag vill ännu en gång stryka under att någon centraldirigering behöver herr statsrådet nog inte befara. Men det kommer ändå. Jag har väl rätt, när jag säger, att i nästan varje yttrande om socialhjäpplagen och organisationen i anslutning till denna framkom det, trots tveksamhet om socialhjälpens detaljer, ett önskemål, att man ändå ville behjorta behovet av en ny organisation. Där har herr statsrådet redan en mångfald framställningar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten herr Birke till mig riktat frågan, huruvida jag vore villig att inom regeringen upptaga till omprövning frågan om en sådan kompensation till fastighetsägarna att den pågående konflikten

mellan fastighetsägare och fastighetsarbetare må kunna bringas att upphöra.

Jag torde först få lämna en kort redogörelse för den prövning som hittills ägt rum av frågan om s. k. generell hyreshöjning enligt 5 § hyresregleringslagen för hyresåret 1/10 1950—30/9 1951.

Genom beslut den 9 juni 1950 förklarade statens hyresråd det icke vara påkallat att för innevarande hyresår medgiva generell hyreshöjning enligt 5 § hyresregleringslagen. Över beslutet har Sveriges fastighetsägareförbund den 27 juni 1950 anfört besvär men samtidigt anhållit att senare få komplettera besvären för att bli i tillfälle att verkställa vissa utredningar. Sedermera har förbundet i skrivelse den 19 december 1950 förklarat sig icke för närvarande vara i stånd att fixera den hyreshöjning, som erfordrades för att kompensera inträffade kostnadsstegringar och därför anhållit om anstånd tills vidare med beslut i anledning av besvären. Dessa fullföljdes först genom skrivelse från förbundet för några dagar sedan, nämligen den 16 april i år. Besvären ha remitterats till hyresrådet för utlåtande. Regeringen har alltså ännu icke varit i tillfälle att slutgiltigt pröva fastighetsägarnas krav på hyreshöjning för innevarande hyresår. När hyresrådets utlåtande föreligger, kommer regeringen att ta ställning till besvären.

I detta sammanhang må vidare nämnas att Sveriges fastighetsägares arbetsgivareförbund i skrivelse den 30 mars 1951 hemställde om viss hyreshöjning. Förbundet anförde bl. a. följande. Sedan förhandlingar upptagits inför en av Kungl. Maj:t den 3 februari 1950 tillsatt kommission för medling i avtalstvister inom fastighetsarbetarfacket, antecknades till kommissionens protokoll, att kommissionen den 3 mars 1950 från regeringen framfört ett uttalande av innehåll bl. a., att regeringen vore beredd att fr. o. m. den 1 oktober 1950

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

bereda fastighetsägarna kompensation för de särskilda kostnader den nya arbetarskyddslagen medförde i fråga om fastighetsarbetarnas veckovila. Arbetsgivareförbundet hemställde, att Kungl. Maj:t måtte medgiva viss hyreshöjning dels för tiden den 1 oktober—31 december 1950 för täckande av nyssnämnda kostnader, dels för tiden fr. o. m. den 1 januari 1951 för täckande av beräknad ökning i fastighetsarbetarlönerna.

Över arbetsgivareförbundets framställning avgav hyresrådet den 7 april 1951 utlåtande. Rådet beräknade, att mot merutgifterna för fastighetsarbetarnas veckovila svarade en höjning av exklusivhyrorna av 1 procent för fastigheter med heltidsanställd fastighetsarbetare och 0,3 procent för övriga fastigheter. I fråga om framställningen i övrigt anförde hyresrådet bl. a. följande: »Då det i 5 § hyresregleringslagen talas om ökade omkostnader för fastighetsförvaltning, har innebörden därav ansetts vara att summan av förvaltningsomkostnaderna skall ha ökat. Det är sålunda icke avsett att en enstaka omkostnadspost skall tagas ut till särbedömning och hyreshöjning medges på grund av dess ökning, utan förändringarna i omkostnaderna skola bedömas i ett sammanhang. Ej heller varje konstaterad ökning av de samlade förvaltningsomkostnaderna kan utgöra grund för ett beslut om en motsvarande hyreshöjning. Det skall enligt lagens ord särskilt prövas, huruvida omkostnadsökningen gör en höjning av hyrorna påkallad. Vid denna prövning skall hänsyn tagas till även andra förhållanden än omkostnadsökningen. Bland annat bör det allmänna ekonomiska läget i samhället beaktas. Dessa överväganden av mera allmän natur böra givetvis ske i ett större sammanhang.

Vidare har hittills vid prövning av frågan om generell hyreshöjning enligt 5 § ansetts, att prövningen skall gälla

ett hyresår i sänder, därvid hyresåret räknats från den 1 oktober. De ändringar i förvaltningsomkostnaderna, som inträtt under ett hyresår, ha med hänsyn härtill tagits i betraktande först såvitt avser hyrorna under kommande hyresår.

I enlighet med vad nu anförts bör den ökning av förvaltningsomkostnaderna, som föranledes av nytt kollektivavtal för fastighetsarbetarna, beaktas först vid prövning av frågan om hyreshöjning för tiden efter den 30 september 1951 och då ses i samband med övriga förändringar i dessa kostnader. Tillräckliga skäl att i förevarande fall förfara annorlunda föreligga enligt hyresrådets mening icke.»

Från den av Kungl. Maj:t den 2 mars 1951 förordnade kommissionen för medling i avtalstvister rörande fastighetsarbetarfacket inhämtades, att av vederbörande parter tillstyrkt medlingsförslag medgäve beräkning av kostnaderna för veckovila åt deltidsanställda. I fråga om heltidsanställda fastighetsarbetare förelåg icke något av båda parter tillstyrkt förslag.

Den 13 april 1951 beslöt regeringen — i avbidan på slutlig prövning av fastighetsägareförbundets då ännu icke fullföljda besvär över hyresrådets förutnämnda beslut den 9 juni 1950 — medgiva att i fråga om fastigheter med deltidsanställd fastighetsarbetare avtal må för tiden 1 oktober 1950—30 september 1951 träffas om hyreshöjning utöver grundhyran med högst 0,3 procent av hyran, bränslekostnaderna ej inräknade. Arbetsgivareförbundets framställning föranledde ej vidare åtgärd.

Av den lämnade redogörelsen torde framgå att regeringen hittills ej på grund av fastighetsägareförbundets egen hemställan ansett sig kunna pröva av förbundet framställda krav på hyreshöjning för innevarande hyresår; däremot har hyresrådet som förut sagts den 9 juni 1950 prövat hyresfrågan

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

men ej funnit anledning medgiva generell hyreshöjning. Vidare bör understyrkas att regeringen så snart möjlighet därtill förelåg infriat sitt förra året givna löfte att bereda fastighetsägarna kompensation för de med lagstiftningen om veckovila förenade kostnaderna, i den mån dessa kostnader med någorlunda säkerhet kunnat beräknas.

Interpellanten vill tydligen göra gällande, att det är regeringen, som bär ansvaret för den utbrutna fastighets-skötarstrejken. Regeringen skulle, menar interpellanten, utan vidare böja sig för fastighetsägarnas, under hot att öppen konflikt eljest skulle utbryta, ultimativa krav på hyreshöjningar. Mot denna uppfattning måste jag bestämt vända mig. Hyresfrågan måste prövas jämlikt bestämmelserna i hyresregleringslagen. Hyresrådet torde inom kort komma att till behandling upptaga frågan om hyror på för hyresåret den 1 oktober 1951—30 september 1952. Till grund för sin prövning kommer hyresrådet att — i likhet med föregående år — lägga undersökningar rörande de sammanlagda fastighetsomkostnadernas utveckling. Inverkan av ökade lönekostnader på denna utveckling kommer självfallet härvid att beaktas. Endast därest besvär över hyresrådets beslut anföras, kommer emellertid detta ärende under regeringens prövning. Härmed anser jag mig ha besvarat den av interpellanten ställda frågan.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Härefter anförde:

Herr **BIRKE**: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för det skyndsamma svar, som jag erhållit på min interpellation.

Den fråga jag har dragit fram kan delas upp i två punkter. Egentligen

höra de samman, men det kanske ändå finns anledning att skilja dem åt. Den första är frågan om fastighetsägarnas kompensation för de omkostnadsökningar, som i och med ändringarna i arbetstidslagen inträdde från och med den 1 oktober 1950. Som jag framhållit i interpellationen utfäste sig regeringen i fjol att ge fastighetsägarna kompensation för dessa omkostnadsökningar, och nu gör statsrådet Möller gällande, att regeringen har infriat detta löfte, i den mån omkostnaderna kunna bestämmas.

Jag måste, herr talman, säga, att jag ställer mig mycket frågande till statsrådets ord på denna punkt. I verkligheten är det ju nämligen så, att regeringen icke har gått med på någon annan hyreshöjning än den på 0,3 procent, som har medgivits för fastigheter, i vilka man har deltidsanställda fastighetsarbetare. För sådana fastigheter däremot, där man har heltidsanställda arbetare och där den föreslagna kompensationen är en procents hyreshöjning, har regeringen icke hållit sitt löfte. Statsrådet Möller vill väl inte göra gällande, att det skulle vara svårare att beräkna omkostnadsökningarna för dylika fastigheter än för sådana, där man har deltidsanställd personal? I fråga om de senare har regeringen ju följt de beräkningar som hyresrådet gjort. Jag ställer därför frågan: Varför har inte regeringen kunnat följa samma beräkningar för fastigheter med heltidsanställd personal och därmed givit dem tillstånd till en höjning av en procent på grundhyran?

Den andra delen av detta problem är den konflikt, som vi för närvarande ha mellan å ena sidan fastighetsägarna och å andra sidan fastighetsarbetarna. Den frågan anser jag för min del vara viktigare än den första, men den går herr statsrådet ganska lättvindigt förbi. Det framhålls i interpellationssvaret, att Sveriges fastighetsägareförbund icke

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

har kunnat sköta denna sak, och svaret ger närmast det intrycket, att det föreligger formella skäl för regeringen att inte nu ta någon ställning till konfliktfrågan. Jag tycker för min del det är märkvärdigt att regeringen tidigare över huvud taget har kunnat beakta framställningar från Sveriges fastighetsägares arbetsgivareförbund, när det har gällt fastigheter med deltidsanställd personal. Sådana fastigheter ha ju nämligen fått höja hyran med 0,3 procent.

Det är också egendomligt att regeringen i fjol kunde ställa i utsikt en kompensation för fastighetsägarna för den då framräknade kostnadsökningen. I princip är det ju här fråga om precis samma sak. Skillnaden är bara den, att det här gäller en betydligt större omkostnadsökning, eftersom de kanske i och för sig skäligen löneökningar det här är fråga om variera mellan 12 och 25 procent. Anser socialministern att regeringen kan gå med på att kompensera obetydliga kostnadsökningar men inte större sådana? Jag kan för min del inte finna ett sådant ställningstagande riktigt.

När regeringen i fjol utlovade kompensation för inträffade omkostnadsökningar, så måste väl till grund för detta löfte ha legat att regeringen ansåg att fastighetsägarna voro så hårt trängda, att de voro i behov av kompensation. Det är ganska naturligt att fastighetsägarna förra året fingo det intrycket, att de i likhet med andra grupper kunde påräkna kompensation för inträffade kostnadsökningar.

Sedan gjorde statsrådet Möller ett uttalande, som jag inte kan undgå att ta upp i detta sammanhang. Fastighetsägarna ha under förhandlingarnas gång klart hävdad, att de icke kunna gå med på några lönehöjningar utan att samtidigt erhålla garantier för att de å sin sida få motsvarande belopp i form av hyreshöjningar. Detta betonar nu statsrådet som ultimativa krav på hyreshöj-

ningar under hot om öppen konflikt. Jag anser det vara väl starkt att säga så om krav, som tydligen i och för sig äro ganska skäligen.

Det är nog inte för mycket sagt att fastighetsägarna utgöra en grupp av medborgare, vars intressen under de senaste åren ha blivit sämre tillgodosedda än andra grupper. Jag anser icke de framkomna önskemålen om hyreshöjningar vara oskäligen. Fastighetsägarna begära ju ingenting annat än att få en kompensation för de omkostnadsökningar, som direkt höra samman med löneökningarna. Någon kompensation för levnadskostnadsökningarna begära de icke.

Jag nödgas beklaga, att statsrådet i svaret på min interpellation icke har kunnat ställa i utsikt att hyreskonflikten bringas ur världen. Jag beklagar detta så mycket mer som verkningarna av densamma ju främst gå ut över en tredje part, nämligen hyresgästerna, vilka äro oskyldiga till de förhållanden som nu råda. Som jag har betonat i min interpellation har det nu uppstått en situation, som kan innebära stora risker för folkhälsan. De som drabbas hårdast av konflikten äro åldringar och familjer med barn och sjuklingar. Det är dessa kategorier man här bör slå vakt om. Jag anser, att regeringen har svårt att undandra sig ansvaret för den situation som nu uppstått.

Vi ha i det uppkomna läget fått ett exempel på hurudan utvecklingen på hyresmarknaden kan bli, när man företar en hyresreglering. Det skulle inte falla mig in att här påstå, att regeringen inte hade de allra bästa avsikter när hyresregleringen infördes. Men jag tycker att man borde lära sig av de faktiska förhållanden som inträtt och därför vidta förändringar.

Herr talman! Jag vill sluta med en vädjan till statsrådet att han inte i denna fråga låter sig bindas av några prestigehänsyn utan gör vad i hans för-

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

måga står för att problemet kommer upp till behandling i regeringen och regeringen fattar ett sådant beslut, att fastighetsägarna icke ställas i någon särklass samt att konflikten inte minst för hyresgästernas skull bringas ur världen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Jag måste för min del förklara, att herr Birke kanske ändå litet grand bör överväga sina ord, innan han gör några beskyllningar. Han tillät sig bland annat förklara, att regeringen inte har hållit sitt löfte till fastighetsägarna, därför att regeringen inte nu har medgivit en hyreshöjning med hänsyn till de heltidsanställda fastighetsskötarnas veckovila. För min del har jag hela tiden hävdad, att man inte skall bevilja en hyreshöjning förrän det finns en grund att stå på, d. v. s. man måste veta vad det är som skall kompenseras. Det räcker inte med en teoretisk beräkning, sådan som hyresrådet på sin tid gjorde, utan det är väl alldeles uppenbart, att man åtminstone måste ha så mycket botten som t. ex. för 0,3-procentshöjningen, där det fanns ett visserligen inte underskrivet avtal, men i alla fall ett av bägge parterna godkänt förslag och det fanns all anledning att tro, att det skulle bli den kostnadsökning, som regeringen åtagit sig att kompensera. Beträffande de heltidsanställda förelåg det däremot icke något förslag, om vilket parterna voro ense, då man skulle försöka göra upp mellan fastighetsskötare och fastighetsägare. Regeringen har hållit sitt löfte till punkt och pricka, så långt det kan hållas, och när det en vacker dag blir klart vad de heltidsanställda fastighetsskötarnas veckovila kommer att kosta fastighetsägarna, kommer regeringen att infria sitt löfte också i det avseendet, precis som regeringen gjort beträffande de deltidсан-

ställdas veckovila. Däremot kommer jag för min del i varje fall icke att tillstyrka regeringen att göra något slags teoretisk bedömning om vad fastighetsägarna skulle kunna tillgodoräkna sig.

Herr Birke sade, att han beklagade, att jag inte ställt i utsikt några åtgärder, varigenom konflikten skulle kunna bringas ur världen. Den åtgärden är ju uppenbarligen ingen annan än att man skulle omedelbart expediera fastighetsägarnas beslut så att säga, att regeringens uppgift skulle vara att expediera det beslut, enligt vilket fastighetsägarna inte vilja skriva under ett avtal, om de inte på förhand få regeringens löfte att få omedelbar kompensation för de kostnadsökningar, som det nya avtalet kan medföra.

Det finns en mycket enkel åtgärd, som bringar denna konflikt ur världen, herr Birke, nämligen att fastighetsägarna skriva på avtalet sådant det föreligger. Då är konflikten omedelbart ur världen. Däremot tror jag att det är nödvändigt, att man från början gör klart för fastighetsägarna, att de skola vänja sig av med sådana manövrer som denna, vilken innebär ett försök från deras sida att få det hela att se ut som om de inte skulle bära något ansvar för situationen, utan att det är antingen fastighetsarbetarna eller regeringen som bär ansvaret för vad som inträffat. Det är enligt min mening absolut nödvändigt, att fastighetsägarna få klart för sig, att sådana manövrer inte lyckas, även om de hjälpas av en interpellant i riksdagens andra kammare.

Jag kan inte underlåta att i detta sammanhang göra ännu en erinran. Fastighetsägarna ansågo sig på sin tid berättigade till en viss hyreshöjning under innevarande år. De anförde besvär mot ett av hyresrådet den 9 juni 1950 fattat beslut, enligt vilket generell hyreshöjning avböjdes. Det har tagit fastighetsägarna först andra halvåret av 1950 och sedan 3½ månader av detta

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

år, innan de ha ansett sig ens kunna fixera vilken hyreshöjning de vilja ha. Det kan kanske bero på att området är oöverskådligt, så att man inte kan fixera vilka kostnadsökningar som ha ägt rum, vilket jag tror är riktigt så till vida som kostnadsökningarna äro ytterst olika för olika fastigheter. Det finns inte någon ordentlig bokföring. Om man skulle kontrollera fastighetsbolagen, skulle man något så när kunna se, hur utvecklingen varit i fråga om både inkomster och utgifter. Jag skulle tro att en noggrannare prövning av fastighetsbolagens räkenskaper ger vid handen, att kostnadsökningar och utgiftsminskningar ungefär ta ut varandra. I varje fall blir det en mycket liten skillnad. Om detta är riktigt eller ej, få vi ju se, när hyresrådets utredning blir färdig. Emellertid hade fastighetsägarna som sagt tagit på sig 9½ månader, och när de efter denna tid fullföljde besvären visade det sig, det vågar jag säga, herr Birke, att det icke förelåg någon utredning, på vilken man kunde grunda ett beslut. Det fanns en rad påståenden och ganska mycket siffror i besvärshandlingarna, men att på basis av dessa fullföljda besvär verkligen få klarhet om hur stor hyreshöjningen behövde vara, för att fastighetsägarna skulle få kompensation för sina kostnadsökningar, inte bara för löneökningen utan även för andra kostnadsökningar, det var, det vågar jag säga, fullkomligt omöjligt.

Jag har sagt, att det tog en oändlig tid för fastighetsägarna att fixera vilken hyreshöjning de ville ha, vilket ju måste bero på någonting. Det kunde inte vara så, att de inte hade folk som kunde skriva en skrivelse, utan det måste bero på att de inte riktigt visste hur det var. De kunde inte själva säga, vilken hyreshöjning som behövdes, och därför tog det denna långa tid. Sedan skylla de på regeringen, för att de inte få vad de begära, vilket de delvis vilja

ha retroaktivt. Det är högst besynnerligt.

Jag har ännu en erinran att göra. Man skulle ju kunnat tro, att oändliga värden stått på spel vid de avtalsförhandlingar som förts rörande veckovilan. Fastighetsägarna hade regeringens löfte på att de skulle få kompensation för veckovilan, så snart det blivit klarlagt, hur mycket den skulle kosta dem. Jag bryr mig inte om på vilken sida skulden ligger. Jag bara konstaterar, att det tog fastighetsägarna ett år och i det närmaste 3½ månader, i varje fall 3 månader, innan de kunde komma fram till ett förslag om en uppgörelse rörande denna veckovila. Jag känner inte till något exempel på en liknande förhandlingsgång inom något område, inte ens inom områden, där det verkligen kan gälla inte bara några miljoner kronor utan kanske något tusental miljoner kronor. Jag kan t. ex. nämna den stora mekaniska industrien, där man kan få till stånd en uppgörelse ganska lätt i alla fall. Här däremot var det fullständigt omöjligt. Jag har inte kunnat förstå det. För min del föreställer jag mig, att man borde kunnat få till stånd en uppgörelse på två timmar, men det har visat sig behövas ett och ett kvarts år. Jag har inte velat underlåta att konstatera detta, när nu den ena parten försöker smita ifrån ansvaret och på andra knuffa över ansvaret för det läge, i vilket man råkat, väl vetande, att om den parten skriver på avtalet, så är saken klar.

Herr BIRKE (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet gjorde den erinran, att jag nog borde överväga mina ord, detta med anledning av att jag sagt, att regeringen inte hållit sitt löfte. I anledning därav vill jag bara erinra herr statsrådet om att jag har tagit fasta på vad statsrådet själv har sagt i interpellationssvaret på s. 2, där det med-

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

delas, att »kommissionen den 3 mars 1950 från regeringen framfört ett uttalande av innehåll bl. a., att regeringen vore beredd att fr. o. m. den 1 oktober 1950 bereda fastighetsägarna kompensation för de särskilda kostnader den nya arbetarskyddslagen medförde i fråga om fastighetsarbetarnas veckovila». Det har jag citerat alldeles ordagrant ur interpellationssvaret. Då konstaterar jag, att statsrådet bara gått med på en hyreshöjning med 0,3 procent för fastigheter med deltidsanställda fastighetsarbetare, trots att hyresrådet redan i sitt utlåtande sagt, att för fastigheter med heltidsanställda fastighetsarbetare är kostnadsökningen en procent. För sistnämnda fastigheter har statsrådet inte medgivit någon hyreshöjning, och under sådana förhållanden menar jag, att löftet inte är till fullo infriat, och det vidhåller jag, herr statsråd, än så länge.

Vad sedan beträffar den kostnadsökning det nu är fråga om, som har samband med den konflikt som nu uppstått, förhåller det sig väl så, att om regeringen avgivit samma försäkran, att fastighetsägarna skulle få kompensation för den kostnadsökning, som uppstår med hänsyn till lönehöjningen, hade man kunnat undvika konflikten, men regeringen har tigit stilla. Med anledning av den argumentation som statsrådet förde, när han sade, att han rådde fastighetsägarna att skriva på, vill jag framhålla, att det ju inte är så enkelt. Om nämligen omkostnaderna ständigt ökas och marginalen tidigare varit liten och nu kanske är obefintlig, så kan man inte klara vilka kostnadsökningar som helst, utan det måste finnas någon kompensationsmöjlighet i form av höjd hyra. Det tycker jag är så skäligt och klart, att man inte skulle behöva diskutera.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Jag

skall inte diskutera innehållet i löftet på annat sätt än att säga, att jag har för mig, att herr Birke är affärsman — det kanske är ett misstag av mig — och jag är övertygad om att herr Birke i sin rörelse aldrig skulle gå med på att ge en kompensation, som inte har grund i ett faktiskt konstaterat förhållande. Nog måste man väl ändå veta, vad det är fråga om. Det vet man inte här.

Jag glömde tyvärr att i mitt förra anförande påpeka en sak, och det är därför jag begärt ordet. Herr Birke gör det mycket lätt för sig. Han konstaterar, att regeringen medgav den föreslagna höjningen med 0,3 procent för fastigheter med deltidsanställda fastighetsarbetare men inte gick med på den ifrågasatta höjningen med en procent för fastigheter med heltidsanställda fastighetsarbetare och inte heller vill lämna kompensation för det nya löneavtalet, och så frågar han, om regeringen tänker ge kompensation bara för små ökningar men inte för stora. Jag tycker, att herr Birke borde kunna begripa sammanhanget. Riksdagen antar en ny arbetarskyddslag. Enligt denna lag är det arbetarskyddsstyrelsen, som skall fatta beslut rörande dispens från lagens bestämmelser om veckovila. Arbetarskyddsstyrelsen avslår framställning om dispens beträffande fastighetsarbetarna. Frågan kommer under regeringens prövning, och regeringen ställer sig på samma ståndpunkt som arbetarskyddsstyrelsen. Det är alltså en ny sak som inträffat, som kunde föranleda ökade utgifter för ett antal fastigheter — för en mängd fastigheter föranledde det visst inte några ökade utgifter. Dessa ökade utgifter berodde direkt på ett regeringsbeslut. Om regeringen då säger, att den är villig lämna kompensation för dessa ökade kostnader, tycker jag att det är en mycket naturlig och rimlig ståndpunkt.

En helt annan ståndpunkt skulle det vara att låta fastighetsarbetare och fas-

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

tighetsägare göra upp på hyresgästernas bekostnad. Det är ju det som det nu är fråga om. Det är hyresgästerna som skola betala de höjda hyrorna. Det vore enligt min mening principiellt sett en mycket farlig väg, om regeringen skulle ge sig in på att tillmötesgå de krav, som här uppställts och som ju faktiskt som sagt bara innebära, att man skjuter över på regeringen ansvaret för en överenskommelse om vad hyresgästerna skola betala. Det är den saken som skall prövas i ett större sammanhang.

Herr HJALMARSON: Herr talman! Den konflikt som utbrutit på fastighetsområdet har, som alla veta, framkallat en betydande irritation hos den berörda allmänheten därför att den för denna allmänhet har framstått som fullständigt onödig. Alla här i landet veta ändå, att de ökade omkostnaderna för fastigheterna, om jag undantar för bränslet, praktiskt taget inte alls tillåtits att återverka på hyresnivån. Det är det faktum, herr socialminister, som vi ha att utgå ifrån. Ingen förnuftig människa kan heller ett ögonblick opponera sig emot, att löneförhöjningen för fastighetsarbetarna kommer att medföra motsvarande justering av hyrorna. Då säger socialministern, att han inte kan fatta, att regeringen skulle ha till uppgift att expediera fastighetsägarnas beslut. Låt mig, herr statsråd, få använda statsrådets egna ord i repliken till herr Birke: Det är väl ändå att göra uppgiften en liten smula för lätt för sig. Nog bör det väl ändå vara möjligt för regeringen att här visa prov på något av den förhandlingsskicklighet, som regeringen i andra sammanhang — det vill jag gärna erkänna — ofta brukar visa prov på.

Man måste, herr talman, vara medveten om att den politik, som man här ifrån statsmakternas sida under de gångna åren har drivit emot de svenska

fastighetsägarna, bland vilka många människor sannerligen inte tillhöra de s. k. bättre ställda i samhället, är en politik som håller på att driva denna kår till desperation. Detta utgör bakgrunden till den nuvarande situationen. Statsrådet säger, att det icke finns någon grund för beräkning av hyreshöjningen, och underkänner totalt de kalkyler som fastighetsägarnas förbund framlagt. Nog finns det anledning att granska detta närmare. Jag har försökt sätta mig in i denna fråga — jag har sett på dessa kalkyler — och jag kan inte förstå att statsrådet på detta sätt utan vidare kan säga, att detta är ingenting som man behöver fästa sig vid. Jag tillåter mig efterlysa regeringens och socialministerns goda vilja att närmare pröva denna fråga. Det bör väl ändå, om bägge parter mötas och om man har en ärlig vilja att se till saken, vara möjligt att klara ut frågan om att finna en vettig grund för beräkning av själva hyresjusteringen.

Statsrådet var orolig för att en sådan justering skulle kunna få konsekvenser på andra områden. Det är jag, herr talman, inte alls orolig för. Men jag frågar mig: På vilket annat område förfar man på det sätt som här har skett? Låt mig ta ett näralliggande exempel, nämligen frågan om handelns omkostnader. Vad gjordes från regeringens sida i det fallet? Jo, man förklarade att man ville söka ge köpmännen kompensation, ty man visste att handelns marginaler redan tidigare voro så kraftigt pressade, och denna kompensation skulle börja utgå redan från och med den 1 januari 1951, trots att kollektivavtalen inte kunde göras upp förrän vid en väsentligt senare tidpunkt. När det gällde handeln ansåg man det alltså inte möta några svårigheter att åstadkomma en vettig kostnadsberäkning. Skulle det, herr statsråd, vara svårare att göra det på det område som det här gäller, ifall man har litet god vilja?

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

Den millimeterrättvisa, som man gör sig till tolk för när det är fråga om fastigheterna, står i ganska skarp kontrast till regeringens behandling av andra för den svenska allmänheten mycket mera ingripande prisfrågor. Jag skall inte i detta sammanhang tala om sådana prishöjningar, för vilka regeringen själv har ett direkt ansvar, såsom höjningarna av post- och telefonavgifterna, där man sannerligen inte har vägt kompensationssynpunkterna på guldvåg, trots de mycket allvarliga erinringar som gjorts från priskontrollnämndens sida.

I jämförelse med de kraftiga prishöjningar, som över hela fältet redan ha släppts igenom, så rör det sig emellertid, herr talman, i själva verket här om en bagatell. Men de obehag och olägenheter, som den pågående konflikten förorsakar hyresgästerna, bland vilka ju finnas, såsom herr Birke framhållit, många gamla människor och ett stort antal familjer med barn, utgöra inte någon bagatell för dem som drabbas därav. Det är nämligen varken fastighetsägarna eller portvakterna, utan den helt utomstående tredje man som träffas hårdast av konflikten. Och om man, herr talman, skulle gå till dem, som här äro tredje man, och fråga dem, om de skulle anse det vara oriktigt, att konflikten bragtes ur världen genom vidtagande av den lilla justering av deras hyror, som det nu gäller, är jag övertygad om att de tämligen enstämmigt skulle förklara, att de inte ha någonting att erinra däremot.

Om det är på det sättet — och att så är förhållandet, har ju för övrigt framgått av en rad opinionsyttringar — så kan man väl inte komma ifrån att ansvaret för det nuvarande tillståndet till en mycket väsentlig del måste läggas på regeringen. Jag vill inte säga att regeringen ensam bär ansvaret — jag känner inte till förloppet i detalj, och det

är möjligt att fördelningen av ansvaret behöver nyanseras — men regeringen måste dock ha en mycket väsentlig del av ansvaret för att det nuvarande läget har uppkommit. Regeringens hela attityd har ingivit en känsla av omedgörlighet, som har bidragit till att ge upphov till den fullkomligt meningslösa arbetsstrid, som nu pågår på fastighetsområdet.

Jag anser, herr talman, att det är ett rimligt önskemål herr Birke framfört, när han vädjat till regeringen att ta frågan under omprövning. Det finns inte något skäl till att hyresgästerna i de i konflikten indragna fastigheterna en enda dag längre skola behöva sitta i oeldade lägenheter och behöva finna sig i de understundom ganska löjeväckande irritationsanledningar som konflikten i övrigt fört med sig. Jag tyckte mig i slutet av socialministerns sista inlägg skymta något av en större vilja att företa ett ingripande, och då socialministern ju ändå är den, som har nyckeln i sin hand när det gäller att klara upp den fastlåsning av läget, som nu uppkommit, så vill jag enträget vädja till honom att åtminstone göra ett uttalande, som ger de berörda intressenterna full säkerhet för att de skola bli kompenserade för kostnadsökningen. Om socialministern gör detta och på ett lämpligt sätt, såsom socialministern ju i andra sammanhang i så hög grad visat sig äga förmåga till, träder i kontakt med parterna, skulle socialministern kunna ge ett värdefullt bidrag till strävandena att återställa arbetsfreden på det område som det här gäller.

Jag skulle, herr talman, vilja sluta med att i förbigående något beröra det uttalande av hyresrådet som socialministern här citerat — det är alltså inte fråga om någon replik till socialministern själv. I hyresrådets uttalande framhålles, att frågan om en kompensation

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

för kostnadsökningarna på fastighetsområdet inte får bedömas isolerad, utan att vid denna bedömning hänsyn måste tagas till det allmänna ekonomiska läget. Jag förstår mycket väl att så måste ske, men, herr talman, hänsynen till det allmänna ekonomiska läget kräver väl ändå inte att en grupp människor här i landet skall behöva sitta och frysa i sina bostäder.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Jag vill bara helt kort konstatera, att det har av fastighetsägarna igångsatts en aktion, avsedd att om möjligt tvinga regeringen till ett visst bestämt beslut. Regeringen har tidigare upplyst fastighetsägarna om att frågan om kompensation för löneförhöjningarna kommer att prövas i det sammanhang dit den hör, nämligen tillsammans med frågan om kompensation för olika slag av kostnadshöjningar för fastigheterna. Vill man inte nöja sig med detta besked, kan jag inte göra något åt saken. Jag är för min del icke villig att erkänna, att det finns ens någon gnutta av berättigande i försöket att befria fastighetsägarna från ansvaret för att det blivit en konflikt. Om fastighetsägarna under förhandlingarna om avtalet med fastighetsskötarna ha räknat med felaktiga förutsättningar, beror det i varje fall inte på att från regeringens sida givits någon antydning om att man skulle gå fastighetsägarna till mötes.

Jag känner inte närmare till hur fastighetsägargruppen är sammansatt med hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning, men jag skulle bli rätt förvånad, om det inte förhåller sig så, att det är de ekonomiskt sämre ställda fastighetsägarna som varken ha deltid- eller heltidsanställda portvakter. Följaktligen skulle den kompensation det här gäller — jag tar för givet att den

måste begränsas till sådana fall, där fastighetsägaren har portvakt anställd — i regel komma ganska väl ställda fastighetsägare till godo, medan det för andra fastighetsägare inte skulle kunna finnas någon rimlig motivering för kompensation ur den synpunkt som det nu är fråga om. Jag vill inte utan vidare säga att den differentiering, som jag sålunda försökt göra, är riktig — det är ju bara fråga om ett antagande — men alldeles utan fog är den nog inte.

Jag är också på mitt sätt ganska intresserad av att konstatera, att man i dag visar ett så ömt hjärta för fastighetsägarna. Vi komma i morgon att behandla frågan om fria sommarresor för mödrar och barn. Jag undrar om jag inte då får höra dem, som i dag anse det vara av utomordentligt stor vikt att fastighetsägarna få rätt till en hyreshöjning, i sparsamhetens intresse tala för ett förslag som minskar möjligheterna för de allra sämst ställda här i samhället att ordna en hygglig ferievistelse för sig.

Herr **HJALMARSON** (kort genmäle): Herr talman! Den omständigheten att ett antal kammarledamöter på grund av de aktuella sparsamhetssträvandena råkat komma på samma linje som finansministern i den regering, som statsrådet Möller själv tillhör, bör knappast vara någon anledning för socialministern att hålla det lilla moraliska förmaningstal, som han kom med i slutet av sitt anförande. Jag tror inte att jag behöver säga mera om den saken.

Det är ganska besynnerligt, att socialministern har så lätt för att spåra organiserade aktioner bakom de meningsyttringar som förekomma här i kammaren. Socialministern gjorde ju detta när det gällde herr Hagårds inlägg i den fråga, som här nys diskuterades, och nu vill socialministern tydligt

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

spåra någon organiserad aktion också bakom herr Birkes och mitt inlägg. Jag kan försäkra socialministern, att jag inte har varit i någon som helst förbindelse med fastighetsägarna i denna konfliktfråga, men däremot har jag, herr socialminister, under de sista dagarna mottagit en mängd spontana framställningar i saken från hyresgäster, alltså från sådana människor som här oförskyllt fått sitta emellan.

Socialministern säger nu att han inte vill ingripa. Han anser att om fastighetsägarna ha räknat fel, böra de också få stå sitt kast. Det är tydligen den heliga prestigen som här får bli avgörande. Men de, som komma att få sitta emellan på grund av denna fullkomligt irrationella inställning äro icke fastighetsägarna och icke portvakterna, utan den oskyldige tredje man, som hyresgästerna i de blockerade fastigheterna representera. Det är de som bli lidande, och det är för deras skull som jag, herr talman, varmt och enträget vädjar till socialministern att taga kompensationsfrågan under omprövning. Om socialministern här ingriper, kan han medverka till att en förnuftig lösning kommer till stånd, och jag kan inte fatta varför han då icke bör göra det.

Fru EWERLÖF: Herr talman! Trots allt vad socialministern sagt i denna fråga och trots hans vanligen så välvilliga inställning till omvärlden, kan jag inte värja mig för det intrycket, att statsrådet här söker skydd bakom ett system av formaliteter, som regeringen själv med hjälp av lagstiftningen har skapat och som den fasthåller vid, oaktat alla invändningar som ha riktats mot detsamma. Och i detta fall blir resultatet, att man huvudsakligen av formella skäl försätter tredje man, d. v. s. hyresgästerna, i ett svårt läge. Men det är inte bara därför att

hyresgästerna äro irriterade av att på grund av diverse formaliteter ha råkat i ett sådant läge, som jag tar till orda, utan också därför att jag vill dra en lans för dem som fara direkt illa med anledning av den situation, som sålunda uppkommit.

Alla äro överens om att en löneökning för fastighetsarbetarna är motiverad. Arbetsgivarna ha medgivit detta, det har inte i den allmänna diskussionen rests några erinringar mot en sådan löneökning, och regeringen har inte heller kommit med några invändningar däremot. Men trots allt har det inte gått att fullfölja saken. Det har, med vissa förutsättningar, mellan arbetsgivare och arbetstagare träffats en överenskommelse, som arbetsgivarna icke kunna fullfölja på grund av regeringens krav på att hyresrådets utredning skall vara klar innan regeringen kan taga ställning till frågan. På det sättet har det hela blivit fastlåst.

Det är naturligt att kostnadsökningar av detta slag skola bäras av den part, som njuter frukterna av den service som fastigheterna ge, alltså hyresgästerna. Det är ju också synnerligen små belopp som det här i själva verket rör sig om för hyresgästernas del, och vi äro väl alla övertygade om att hyresgästerna äro beredda att betala dessa.

Det är litet hårt att det är — såsom oftast är fallet — tredje man som råkar värst ut och som får bära konsekvenserna av saker och ting, som han inte råår för och som han inte kan göra något åt. Jag tänker nu inte bara på hyresgästerna i allmänhet, utan främst på dem som kanske på ett menligt sätt drabbas av konfliktens konsekvenser, såsom de gamla och de sjuka, familjer med små barn eller barnrika familjer, där husmödrarna på grund av avsaknaden av varmvatten kunna få en flerdubblad arbetsbörd.

Vi ha på högerhåll alltid försökt häv-

Svar på interpellation ang. kompensation till ägare av hyresfastighet för vissa omkostnadsökningar.

da tredje mans rätt i arbetskonflikter, och det har ju börjat ljusna mer och mer på den fronten. Man tar numera på arbetsmarknaden större hänsyn till den part, som utan eget förvållande råkar i en situation, som den inte själv kan göra något för att rätta till. Jag vill nu i likhet med herr Hjalmarson rikta en vädjan till socialministern att i detta fall taga hänsyn till tredje man, som här alldeles oförskyllt råkat i ett svårt läge, som, om årstiden varit en annan, kunnat innebära en verklig livrisk men som dock även nu kan medföra allvarligt men för stora kategorier människor.

Häruti instämde fru *Sjöstrand*.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Det är synd att förlänga debatten, men jag kan inte underlåta att förklara för fru Ewerlöf, att den hyreshöjning som det här gäller inte är en formalitet. Den är för massor av människor en verklig realitet, och jag undrar om hyresgästerna befullmäktigat herr Hjalmarson och fru Ewerlöf att föra deras talan på sätt som nu skett, när man här sagt att hyresgästerna utan vidare äro villiga att betala den ifrågasatta hyreshöjningen. Jag har hört uttalanden från hyresgästhall som gå i annan riktning.

Herr **HJALMARSON** (kort genmäle): Herr talman! Jag vill ju, herr socialminister, att man skall se till realiteterna, d. v. s. till det förhållandet, att det i verkligheten rör sig om ytterst små höjningar av hyrorna.

När herr socialministern här nyss framhöll, att kompensation för de ökade kostnaderna skulle tillerkännas endast ägarna av sådana större fastigheter, som ha hel- eller halvtidsanställd personal i sin tjänst, så utgick jag, herr talman, ifrån att det måste vara

fråga om ett missförstånd från socialministerns sida. Det kan väl ändå inte vara socialministerns mening att ägarna av små fastigheter, som väl ofta inte precis tillhöra de särskilt välsituerade och som själva sköta de arbetsuppgifter, som eljest åvila portvakten, inte skola bli delaktiga av den kompensation som det här gäller. Även med statsrådets utgångspunkter måste med nödvändighet den kompensation, som här ansetts skälig och som är av mycket blygsam karaktär, komma också den senare kategorien till del. Detta förhållande borde väl också kunna göra det lättare för statsrådet att medverka till ett ingripande för att få denna onödiga konflikt ur världen.

Herr **HUSS**: Herr talman! Jag skulle vilja analysera konfliktens verkningar ur hälsovårdssynpunkt litet utförligare än som har skett hittills i debatten. I de drabbade städerna finns det en hel del lägenheter, där temperaturen inte kan hållas högre än 10 å 13 grader. Vad det innebär ur hälsovårdssynpunkt ligger i öppen dag. Hälsovårdsnämndernas telefoner blockerats för närvarande av förtyvvlade människor, som be om hjälp eller råd. Det kan t. ex. röra sig om en familj, där en äldre människa ligger sjuk i hjärnblödning, en familj, där ett barn ligger med feber, en familj, där kroniskt reumatiskt sjuka människor klaga över ökade smärtor på grund av den ogynnsamma temperaturen o. s. v. Särskilt bekymmersamt är situationen i familjer med spädbarn, framför allt sådana barn som äro födda för tidigt, då dessa äro utomordentligt känsliga för avkylning.

Summerar man ihop detta, är det berättigt att utan att på något sätt taga parti i konflikten säga, att betydande risker för folkhälsan ha blivit följden av den låga temperaturen i de fastig-

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

heter, där eldningen inte kan skötas för närvarande. Man har här att göra med ett tillstånd som man som läkare inte kan acceptera och som ett välordnat samhälle borde vara förskonat ifrån.

Nu frågar man sig: Ha hälsovårdsnämnderna eller det allmänna över huvud taget någon möjlighet att bispunga de barn, åldringar, sjuka och andra, som ha blivit oskyldigt lidande på konflikten mellan fastighetsägarna och fastighetsarbetarna? På denna fråga måste man, med stöd av de erfarenheter man nu har fått, svara ett bestämt nej.

Till en början antyddes det i pressen, att hälsovårdsnämndernas rekommendationer skulle möjliggöra dispenser. Detta har visat sig vara ett felaktigt antagande. Framställningar om dispenser ha avvisats t. o. m. när det har gällt sjukhem, barnhem, barndaghem, o. d. Hälsovårdsnämnderna ha enligt författningarna — närmast hälsovårdsstadgan — endast en part att förhandla med, nämligen fastighetsägarna. Nämnderna ha alltså endast kunnat överväga att förelägga fastighetsägare, som hålla för låg temperatur på grund av konflikten, att vid vite vidtaga åtgärder för att höja densamma. Eftersom varje annan person än fastighetsägaren betraktas som strejkbrytare, skulle detta innebära, att fastighetsägaren, även om han eller hon vore gammal och skröplig, bleve skyldig att vid vite fullgöra eldningen. Då detta inte kan vara skäligen, har den vägen inte kunnat beträdas. Det har inte heller visat sig vara rimligt att förelägga fastighetsägarna att anskaffa fotogenkaminer eller elektriska kaminer.

Man kan så småningom förvänta ytterligare olägenheter och hälsorisker av en fortsatt konflikt. Dit hör t. ex. den tilltagande nedsmutsningen av portgångar och trappor, svårigheterna att avlägsna sopor från fastigheter med sopbränning o. s. v.

Med hänsyn till de hälsorisker som nu ha nämnts och omöjligheterna för det allmänna att neutralisera olägenheterna för de oskyldigt lidande, särskilt barn, gamla och sjuka, är det av yttersta vikt, att regeringen sorgfälligt tillvaratar även den minsta chans till konfliktens biläggande. Man har knappast det intrycket, att regeringen hittills har tillräckligt intresserat sig för att förebygga eller avveckla den beklagliga situation, som nu har uppkommit.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7.

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Pettersson i Dahl frågat mig, om jag anser det principiellt riktigt att användningen av elektrisk energi och anskaffandet av elektrisk materiel och apparatur böra förbilligas och inte genom extra pålagor fördyras.

Herr Pettersson har vidare frågat, om jag vid jakande svar å nämnda fråga är beredd att medverka till att provning och kontroll av elektrisk materiel effektiviseras och förbilligas.

Den del av första frågan, som riktar sig mot införande av elskatt, varom förslag vid interpellationens framställande ännu icke hade förelagts riksdagen, synes ej i detta sammanhang böra upptagas till behandling. Däremot kan jag lämna vissa upplysningar i anledning av frågorna i övrigt. Dessa röra närmast verksamheten vid Svenska elektriska materielkontrollanstalten (Semko), som äges av Svenska elektricitetsverksföreningen, Svenska brandskyddsföreningen och Sveriges elektroindu-

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

striförening samt åtnjuter statlig auktorisation sedan år 1935.

I interpellationen uttalas, att småföretagarna inom den elektriska branschen äro missnöjda med verksamheten vid Semko, som förklaras vara präglad av formalism, varjämte provningarna ta för lång tid i anspråk och därigenom tillfoga företagarna förluster. Småföretagarna anse sig vidare missgynnade i förhållande till motsvarande större industrier, som antydast få sina provningar snabbare avgjorda. Med anledning härav förordas en decentralisering genom att sådan provning skulle få utföras även vid statens provningsanstalt och de tekniska högskolorna, eventuellt också vid de tekniska läroverken i Härnösand och Malmö.

Erinringar mot Semko av samma natur som i interpellationen och delvis mera vittgående ha redan i november 1950 framförts till Kungl. Maj:t av Svensk industriförening, som enligt stadgarna är en sammanslutning för tillvaratagande av mindre och medelstora industriföretags intressen. Kommerskollegium, som över framställningen hört olika myndigheter och sammanslutningar, har i sitt utlåtande ingående bemött de anmärkningar och förslag föreningen framfört.

Frågorna ha därefter underkastats ytterligare teknisk granskning inom handelsdepartementet.

Redan i det år 1934 av tillkallade sakkunniga avgivna förslaget rörande införande av kontroll ur säkerhetssynpunkt av viss elektrisk materiel uppogs till närmare prövning frågan, huruvida staten själv skulle ombesörja kontrollen genom utvidgning av verksamheten vid statens provningsanstalt. Av såväl organisatoriska som ekonomiska skäl valdes emellertid icke den statliga linjen utan i stället auktorisation tills vidare av den redan förefintliga anstalten Semko, som direkt inrättats för ändamålet. Därvid har auktori-

sationen begränsats till att omfatta provning av sådan elektrisk materiel, beträffande vilken kommerskollegium i egenskap av tillsynsmyndighet för elektriska anläggningar anser särskilt godkännande före användningen påkallat. De särskilda bestämmelserna rörande provningarna skola också fastställas av kommerskollegium. Dessutom föreskrives, att verksamheten skall stå under ledning av en nämnd, vari envar av de tre delägarna i anstalten äger utse två ledamöter, medan återstoden, f. n. över hälften, utses av Kungl. Maj:t. Nämnden är tillika besvärinstans inom anstalten, vars beslut vidare kunna överklagas hos kommerskollegium. I nämnden ha av Kungl. Maj:t insatts representanter för ett flertal myndigheter och yrkessammanslutningar, varjämte plats även beretts för konsumenterna. Med hänsyn till hantverkets och den mindre industriens speciella intressen i hithörande frågor kan emellertid övervägas att öka antalet av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter i nämnden med en representant för denna del av näringslivet.

Ett statligt övertagande av provningsverksamheten torde åtminstone för närvarande icke kunna förordas med hänsyn till de betydande engångsutgifter detta skulle medföra. Även en uppdelning av verksamheten på flera statsorgan jämte Semko skulle nödvändiggöra stora statliga investeringar, vartill kommer att en sådan anordning skulle kunna medföra, att liknande ärenden avgjordes på olika sätt.

I detta sammanhang vill jag emellertid omnämna, att vid överläggningar med ledningen för Semko framförts tanken på att Semko eventuellt skulle kunna utöka sin verksamhet genom anlåtande av kontaktmän för mottagande av uppdrag och viss rådgivning å lämpliga orter utom Stockholm.

Vad därefter angår storleken av de kostnader, som genom kontrollverksam-

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

heten åsamkas tillverkare, kan jag meddela, att enligt inhämtade upplysningar de egentliga kontrollkostnaderna vid Semko i regel uppgå till endast en försvinnande del av materielpriset, i flertalet fall en bråkdel av en procent. Där emot kan själva kontrollen, som ju endast förestavas av säkerhetsskäl, medföra ökade konstruktions- och tillverkningskostnader för tillverkaren, varvid hantverket och den mindre industrien otvivelaktigt kunna komma i sämre läge än storindustrin.

Som ett slutomdöme vill jag framhålla, att den verkställda utredningen icke givit vid handen, att berättigade anmärkningar mot verksamheten vid Semko föreligga. Det statliga inflyttandet å verksamheten får anses betryggande. Bortsett från att en statlig revisor deltagit i revisionen av verksamheten vid anstalten tagas hithörande frågor årligen under övervägande i samband med att Kungl. Maj:t meddelar förordnande av ledamöter i anstaltsnämnden. Den påtalade långa väntetiden torde i främsta rummet bero på att anstalten hittills haft mycket otillräckliga lokaler, ej minst under det senaste årets starkt ökade arbetsbelastning. Inflyttning i nya lokaler med delvis ny utrustning kommer emellertid att äga rum under senare delen av innevarande år. Det är att hoppas att därigenom en bättre service skall kunna tillhandahållas.

Härefter anförde:

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för handelsdepartementet för att jag har fått svar på min interpellation. I fråga om svarets innehåll är jag kanske inte riktigt lika nöjd. Jag skulle vilja karakterisera det så, att statsrådet anser, att allting är bra som det är. Jag kan inte tolka statsrådet på annat sätt.

Jag har framställt interpellationen i anledning av en oavslutad strävan att förbilliga den elektriska energien. Statsrådet vet lika bra som varje praktisk människa, att denna hör till det som vi allra nödvändigast behöva i det dagliga livet. Man bör enligt min mening försöka göra allt som är möjligt för att påverka förbilligandet av den.

Jag har i interpellationen framfört skäl emot den s. k. elskatten, vilket statsrådet anser sig inte behöva besvara i detta sammanhang. Det förstår jag mycket väl, och jag tycker också, att det är onödigt, eftersom riksdagen snart får taga ställning till den frågan.

Vad provningen av elektrisk materiel beträffar, så är det en gammal historia med ursprung från 1920-talet. Det var även ungefär vid den tiden stats provningsanstalt kom till. Nu har frågan ju kommit i ett annat läge, då Svenska elektriska materielkontrollanstalten (Semko), som består av tre intressenter, nämligen Svenska elektricitetsverksföreningen, Svenska brandskyddsföreningen och Sveriges elektroindustriförening, åtnjuter statlig auktorisation sedan år 1935.

Jag vet mycket väl, att Svensk industriförening, d. v. s. den förening som handhar s. k. småindustriintressen, har gjort en framställning till regeringen om att detta tillvägagångssätt inte är riktigt. Statsrådet kommer till det resultatet, att man inte kan anföra några vägande anmärkningar mot Semkos verksamhet och att kontrollen får anses ske under betryggande former. Men man kan nog säga, att detta är en ren principfråga. Är det riktigt, att de, som äro mest intresserade av denna verksamhet och även tillverka och försälja elektrisk materiel, äro medlemmar av denna provningsanstalt och utöva denna kontroll? Enligt min mening är det fullständigt oriktigt.

Statsrådet anser, att den provningsnämnd som nu har tillsatts är i viss

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

mån en säkerhet och att det inte är något att göra åt saken. I denna nämnd har det tidigare varit tre ledamöter, nämligen förre kommerserådet Malm, som nu är pensionerad men säkert kunnig på detta område, ingenjör Sten Thelander och ingenjör Mats Nygren, den senare dessutom Semkos verkställande direktör. Nu har även tillkommit direktör Sandin från kommerskollegium. Det är ju arbetet i detta provningsutskott, vars ledamöter jag räknat upp, som är det väsentliga här. Denna provningsnämnd skulle nog då vara en säkerhet för att provningen sker riktigt, om det i den skulle sitta personer, som inte vore faktiskt engagerade i den industriella verksamheten som det gäller.

Statsrådet säger, att det är tänkbart, att även småindustriintressenterna skulle kunna få någon representant i nämnden. Det är möjligt, att det kan bli litet bättre på det sättet. Det vågar jag inte yttra mig om, men så som provningen nu verkställes har denna kommit att få ett misstroendevotum från småföretagarna.

Härtill kommer att provningen enligt deras mening tar för lång tid. I den skrivelse, som statsrådet har fått från Svensk industriförening, talar man ju om vilken tid provningen kan taga och vilka svårigheter den för med sig. Jag har knappast möjlighet att bedöma det, men jag skulle tro, att framställningarna i skrivelsen äro riktiga.

Statsrådet säger här också, att om provningen, såsom jag föreslagit i min interpellation, skulle överlämnas till flera anstalter, skulle liknande ärenden komma att avgöras på olika sätt. Jag undrar, om man behöver befara detta. Det finns väl här som i många andra fall möjligheter att bedöma frågorna något så när enhetligt. Det finns ju emellertid en mycket utförlig instruktion i denna fråga, det s. k. tyska E. D. V.-systemet, omfattande 600-800

sidor. Statsrådet känner kanske till den, och jag undrar, om man inte på så sätt skulle kunna bedöma enhetligt. Om det, som nu, skall ske genom en nämnd, vars ledamöter tillika själva äro ekonomiskt intresserade i saken, blir det ju en fullständig centraldirigering.

Kostnaderna för kontrollverksamheten äro, säger statsrådet, så små, att de endast uppgå till en försvinnande del av materielpriset, i flertalet fall endast till en bråkdel av en procent. Svensk industriförening påtalar i sin framställning till regeringen ett fall, där kostnaden för att kontrollera en garagekontakt var inte mindre än 48 000 kronor. Jag vet inte, hur man där skulle kunna bedöma, om det kunde röra sig om en bråkdel av en procent. Fabrikantpriset för garagekontakter av det slaget är 15 till 17 kronor per styck. Hur många garagekontakter skulle tillverkas, för att man, om man slog ut provningskostnaden 48 000 kronor på dem, skulle få fram en bråkdel av en procent? Statsrådet har, skulle jag tro, anledning att fundera på detta en gång till och taga under omprövning frågan, om detta är bra eller borde ändras på.

Det finns säkert anledning att från riksdagens sida säga, att det inte är riktigt, att i en provningsanstalt som denna sitta personer, som själva äro intresserade i tillverkningen av elektrisk materiel och som ha möjlighet att, innan de släppa fram material från småindustrier, själva taga hand om det och tillverka apparaturen. Det är inte riktigt, och det medverkar inte till att skapa det förtroende för provningsanstalten som den borde ha. Det medverkar inte heller till att tillverkningen av denna betydelsefulla materiel blir så billig som vi konsumenter ha rätt att fordra.

Jag vill sluta med att säga, herr talman, att statsrådet bör taga sig ytterligare en allvarlig funderare på dessa problem och inte säga, att allt är bra

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

som det är. Detta tillfälle är nog inte sista gången de diskuteras här i riksdagen, och det finns all anledning för riksdagsledamöterna att i fortsättningen följa denna verksamhet med mycket stort intresse.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Även om jag talar för den glesast besatta kammare som jag någonsin varit med om, tvingas jag att taga till orda av herr Petterssons i Dahl återkommande påståenden om att det i detta sammanhang förekommer sådant, som inte är tillfredsställande. Jag har haft en mycket kritisk inställning, när jag har granskat detta. Det är inte första gången jag tittar på provningsverksamheten; det har jag haft anledning att göra tidigare.

Vad jag konstaterar i mitt interpellationssvar är, att det inte har förekommit några förhållanden, som ha givit anledning för mig att säga, att verksamheten inte förlöper på ett tillfredsställande sätt, men därmed är inte sagt annat än att småindustrien och småföretagarna ha besvärligheter och kostnader med hänsyn till att det i regel inte ligger samma grundliga förberedelser bakom deras artiklar som bakom dem som storindustrien kommer med. Jag har utan någon reservation sagt, att storindustrien ofta kan få fram provningarna snabbare helt enkelt därför att dessa artiklar äro mera fullständigt konstruerade, när de komma så långt. Arbetet ligger då på annat område än på provningarna. Det är det som gör, att småindustrien ytligt sett kan få vänta längre på att få sina artiklar eller sin materiel godkända.

Jag är på det klara med, att det syfte samhället har med provningarna är tillgodoseende av kravet på säkerhet, och jag är väl medveten om att de företag, som stå bakom anstalten, ha varit

invecklade i kartellöverenskommelser, men, herr Pettersson i Dahl, dessa tjäna inte några pengar på provningarna. I nämnden kommer dessutom majoriteten av ledamöterna ingalunda från dessa industrier. I interpellationssvaret säges tvärtom, att flertalet har förordnats av Kungl. Maj:t, och det är mycket viktigt. Dessa ledamöter ha alltså skyldighet att kontrollera, att det inte förekommer något oriktigt. Jag skall tillägga, att jag har under överbägande, huruvida man inte skall tillsätta ytterligare någon representant, t. ex. för småindustrierna eller andra som ha intressen att beakta i detta sammanhang. Det skulle kunna bli en ytterligare garanti utöver den som redan finns. Det skulle glädja mig ofantligt, om jag fick en energisk person på den platsen, och jag skulle kanske fråga, om herr Pettersson i Dahl vore intresserad av att vara med. Jag beundrar hans energi i allra högsta grad, och han skulle kanske då kunna övertygas om att det inte förekommer något fuffens här utan att arbetet sker med de allra bästa avsikter, nämligen att nå det resultat anstalten har till uppgift att fylla.

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Vad herr statsrådet nu sist anförde behöver jag knappast svara på. Varken herr statsrådet eller jag är ju i detta fall några experter utan endast lekmän, följaktligen inte heller lämpliga i nämnden. Vi få väl under sådana förhållanden använda det praktiska förstånd, som vi kanske ha, när det gäller att bedöma dessa frågor.

Herr statsrådet sade, att småindustrien kanske inte kunde förbereda de olika frågorna lika grundligt som man gör inom storindustrien. Är herr statsrådet verkligen riktigt säker på detta? Även om herr statsrådet skulle mena att så är fallet, är det väl ändå inte riktigt att storindustrien för den skull

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

skall ha alla möjliga försprång och förmaner framför småindustrien. Alla äro vi väl ense om att det är bra att ha småindustrien och att vi därför inte skola bromsa den och försvåra möjligheterna för den att göra sig gällande gentemot storindustrien.

Statsrådet erkände, att storindustrien är invecklad i ett kartellsystem. Såvitt jag förstär rör det sig här om en väldigt stark kartell. Sedan har man denna särskilda nämnd, som provar elektrisk materiel. Statsrådet menade tydligen, att detta förfarande hittills gått bra och att det är så många parter att storindustriens intressenter inte ha majoritet i denna nämnd. Detta kan kanske vara riktigt, men i själva provningsutskottet har väl storindustrien åtminstone så gott som majoritet. Den som har aldrig så liten praktisk erfarenhet från andra sammanhang vet väl, att de som förbereda en fråga — man må kalla detta arbetsutskott, beredningsutskott eller provningsutskott; det spelar ingen roll vad man kallar organet — också ha det mesta att säga till om när det gäller frågans avgörande. Det är erfarenhetsmässigt väldigt svårt att rucka på den uppfattning som ett dylikt förberedande och verkställande organ kommit till.

Herr statsrådet sade vidare, att om staten skulle taga hand om detta, så skulle det allmänna förorsakas stora kostnader. Ja, vem får betala kostnaderna nu med det förfarande man nu har? Det får väl produktionen göra, och i så fall komma kostnaderna att i sista hand belasta konsumenterna. Man kan räkna med att med det nu tillämpade förfarandet ca 10 procent få läggas på materialkostnaderna till följd av extra kostnader i samband med den omgång och tidsutdräkt, som äro förknippade med den nuvarande ordningen. Även detta är en kostnad, som konsumenterna i sista hand få bestrída.

Chefen för handelsdepartementet, herr

statsrådet **ERICSSON**: Herr talman! Jag vill säga till herr Pettersson i Dahl, att det inte i första hand var den tillkommande provningskostnaden jag ville åberopa utan nya uppsättningar av maskiner och apparatur samt nya investeringar och ianspråktagande av nya lokaler. Det måste otvivelaktigt bli så att detta är den ekonomiska belastningen om man försöker sprida ut verksamheten.

För att förebygga missförstånd vill jag sedan säga, att jag aldrig har sagt, att småindustrien skall hållas tillbaka och storindustrien gynnas. Jag har bara konstaterat som ett faktum, att storindustrien här i Sverige har större förutsättningar och möjligheter att få fram en mera fulländad produkt även ur säkerhetssynpunkt. Detta i sin tur gör att de experter som finnas här vid provningsanstalten kanske bara säga, att materielen uppfyller kraven, medan de inte kunna göra så, om en småföretagare, som inte har samma resurser, har experimenterat fram en ny artikel. Men det är inte samhällets fel att han saknar resurser, utan det ligger helt enkelt så till, att storföretagaren kan ta kostnaderna på ett tidigare stadium, medan småföretagaren kanhända måste ta dem på ett senare stadium, när han får anvisning från Semko, att materielen inte i alla avseenden uppfyller säkerhetsföreskrifterna.

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! Tror inte statsrådet, att denna provningsnämnd skulle åtnjuta större förtroende än den gör nu om den bestode av personer som inte vore ekonomiskt intresserade i denna verksamhet?

Är det så som herr statsrådet säger, att storföretagen ha större möjligheter att få fram bättre materiel, tycker jag inte de borde vara rädda för att andra personer, som inte äro ekonomiskt in-

Svar på interpellation ang. effektivisering av provning och kontroll av elektrisk materiel, m. m.

tresserade, komma och granska materielen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition nr 205, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Canada för undvikande av dubbelbeskattning samt fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning i fråga om inkomstskatter.

§ 9.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutsiktets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående vissa ändringar i reglementet för riksgäldskontoret, m. m.

§ 10.

Föredrogs var efter annan följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 608 av fru *Gärde Widemar*; samt

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 609 av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*; och

nr 610 av herr *Lundberg m. fl.*

§ 11.

Föredrogs, men bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 8, statsutskottets utlåtanden nr 6 samt 81—93 och 95—103, bevillningsutskottets betänkanden nr 26 och nr 30 samt 32—36, bankoutsiktets utlåtanden nr 10 och 11, första lagutskottets utlåtanden nr 23 och 24, andra lagutskottets utlåtanden nr 21—23, tredje lagutskottets utlåtanden nr

5—9, jordbruksutskottets utlåtanden nr 9—13 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 14 och 15.

§ 12.

Föredrogs den av herr *Dickson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående utbildningen av det värnpliktiga befälet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13.

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 611, av herr *Hæggblom* och fru *Hellström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar;

nr 612, av herr *Senander m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 184, angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst, m. m.; och

nr 613, av herr *Fröderberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.

Vidare anmälades följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 156, angående löne- och pensionsreglering för präster m. m.

nr 614 av herrarna *Rubbestad* och *Carlsson* i Bakeröd;

nr 615 av herr *Senander m. fl.*;

nr 616 av herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.*;

nr 617 av herr *Johansson* i Mysinge *m. fl.*;

nr 618 av herr *Hedlund* i Östersund;

nr 619 av herrar *Kyling* och *Nilsson* i Bästekille; och

nr 620 av herr *Gustafsson* i Bogla *m. fl.*

Slutligen anmäldes följande till herr talmannen avlämnade motioner, nämligen:

nr 621, av herr *Edström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 171, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), *m. m.*;

nr 622, av herr *Ståhl m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 176, med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

nr 623, av herr *Hjalmarson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 168, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering *m. m.*;

nr 624, av herr *Lundberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 189, med förslag till lag angående ändring

i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, *m. m.*;

nr 625, av herr *Sköldin m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 189;

nr 626, av herr *Håstad*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 193, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 627, av herr *Hedlund* i Rådom *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 192, angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen *m. m.*; samt

nr 628, av herr *Nilson* i Spånstad *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 192.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 7.06 em.

In fidem
Gunnar Britth.